

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Bálint Tibor

NEKEM MÁR FÁJ
AZ UTAZÁS

Kriterion Könyvkiadó
Bukarest 1973

Régi gyönyörű havak

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#regi_gyonyoru_havak

A pecsétgyűrű

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#a_pecsetgyuruk

Háború volt, kérem

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#haboru_volt

Vérrel álmodni meglepetés

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#verrel_almodni

Ebzárlat

Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötet,
<http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=530#ebzarlat>

Egy nyaralás története

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#egy_nyaralas_tortenete

Példázatok a halálról

Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=530#peldazatok_a_halalrol

Az elátkozott ház

Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=530#az_elatkozott_haz

Nyári színekör

Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötet,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=530#nyari_szinkor

Vegyenek, kérem, vizet

Szélpál úr így kezdte (Simon után egy héttel):

– Szente Béla, az én egykori ismerősöm minden délb-
ben meghallgatta a vízállás-jelentést, és arról ábrándo-
zott, hogy egyszer kocsiba ül a város polgármesterével,
és bejárja vele a föld alatti kutak labirintusát, ahol
nedves hűvösség terjeng. Évek óta készült erre az útra,
akár egy kalandra, és gyakran elképzelte, amint letér-
del majd, a márványcsatorna fölé hajolva inni kezd,
és iszik, iszik, kimeredt szemmel, nyikorgó gégével, órá-
kon át...

Már gyermekkorában megvolt benne ez a sóvárgás,
amelyről mindig szemérmesen beszélt, épp amiatt, mert
nem tartotta betegségnek, noha a külseje egyre inkább
gyanút ébresztett az emberekben, s később, érett férfi-
korában, ha az utcán sétálva elfogta az árulkodó pil-
lantásokat, botjával sietve lökte el magát a járdától,
hogy fölemelkedjék és előreíveljen, mint a gumicsónak
a vízen; de a következő percben már ismét nyugodt
volt, nem törődött semmivel.

Hiszen emlékezett rá, hogy már tíz-tizenkét évesen
is mily érdeklődést és tiszteletet tudott ébreszteni a
fiúkban; ha azok odagyültek az agyagbánya alá a há-
zukhoz, és az ajtórésen bedugtak egy marék pattogatott
kukoricát vagy gyümölcsöt, végignézhették, hogy éb-
redés után mennyit csurgat a vederbe, miközben ő szét-
vetett lábbal állt, és aggódón figyelte saját teljesítmé-
nyét: vajon nem fog-e felsülni? S utána összeölelkezve
táncolt s nevetett velük, mint az áradás termékenyítő
ünnepe az ősi földművesek...

Az iskolában mindig az udvaron érte a becsengetés,
amint furcsa kéz- és lábdobáló mozdulatokkal igyeke-

zett a csap felé, hogy utolszor még egy kortyot igyék a rozsdá- és klórízú vízből, s utána fölszuszogjon a harmadik emeleti osztályba, ahol röhögve várta a banda, mintha a víz alól bukkant volna elő gőzölgő ingével, combjára pállott rövid nadrágjával, veritéktől fénylő kerek arcával. S ő maga is kacagott, hiszen csak így lehetett fölcipelni a nyakába kötött súlyos víztömlőt újra meg újra a lépcsőkön...

Érettségi után egy térképészeti hivatalba állt be, és ha a katonaságra gondolt, még egy kis kedély is megcsiklandozta, hogy íme, az élet döntő pillanataiban mennyire külön kell választania a világnak őt a hétköznapi emberektől, akiknek minden igényük természetes és pontosan meghatározott, és akik bármily szomszjasak is, beérik egy-két pohár vízzel, míg ő épp hatalmasra duzzadt és szüntelenül megújuló vágyakozása miatt nem fér el az élet megszokott arányai között.

Ki a hibás mindezért? – tűnődött el esténként hanyatt fekvé a heverőn, és a vizes törülközőt a szíve tájékára szorította. – Senki sem hibás miatta. A hívő istennel akar betelni és nem tud, mert nem leli őt tapintható alakjában; Don Juan szerelemmel akar betelni, de mindig tovább rohan, mert szerelem helyett csak nőket talál; ő, Szenté Béla pedig hús vízre áhítozik, de hiába iszik belőle hordószámra, mert ez a közönséges vegyület, amelyet a laboránsok bármikor össze tudnak állítani vagy el tudnak bontani, nem az ő szomjúságának a csillapítója; ami őt valóban ki tölthetné, az anyagtalansabb a víznél s mégis súlyosabb annál...

De vajon fontos-e mindjárt az élet elején meglelnünk azt, amit keresünk? Ha így volna, a hívő megfáradna buzgalmában, Don Juan nevét elmosná valami ostoba kispolgári házasság, ugyanakkor a vízkóros áporodott lötyököt inna, és minden ábrándja egy decis pohár falai közé szorulna. Hiszen a szenvedély, még

ha ily torz alakban jelentkezik is néha, mint az ő esetében, ha nem irányul senki ellen, fölemelheti, megtisztíthatja az embert, és megértővé teheti őt a szenvedés iránt...

Így vélekedett saját nyomorúságáról, s annál inkább megdöbbsent, amikor egy napon SAS-behívót kapott, és megpillantotta azokat a plakátokat, amelyek főbelövással fenyegettek minden olyan tizennyolc és hatvan év közötti épkézláb férfit, aki nem jelentkezik azonnal katonai szolgálatra. Ő természetesen épkézlábúnak számított, hiszen az erőszak megteheti, hogy önmagát gúnyolja, még ha védtelen emberek arcvonásaiból állítja is össze saját karikatúráját – gondolta, és sétabotját lóbálva elindult jelentkezni.

Még aznap beöltöztették; az apró, hegyes végű sapka úgy kuporgott a fején, mint sátor a domboldalon, a csizmában izzott a lába, és a zubbonyt nem tudta összszegombolni a hasa fölött. Felháborodását még az sem csillapította, hogy odaállították raktárosnak. Szomjúságában már az első délután otthagya a szolgálatot, és átcsoszogott a Heltai utcába dinnyét vásárolni. Mehetett nyugodtan, hiszen a raktár mélyén csupán néhány bakancs hevert az avas bőrszír és egérszagú sarkokban, és a berángatott öreg tartalékosok cukorspárgával kötötték fel a pisztolyt...

Kenuzó mozdulatokkal lökte végig magát a sátrak előtt, és nézte a nagy zöld gömböket. Izzó tekintete előtt mindenik dinnye egy-egy hegycsúcs volt, amelynek szakadékaiban jéghideg, illatozó patakok bukdácsolnak; végül megalkudott egy hatkilós dinnyére, kacorral felhasította, és mohón épp beleásta az arcát, amikor lecsapott rá a járőr.

„Nem mászna ki abból a tökből, szakaszvezető úr, a kutyaiszenit a pofájának!”

Szente fölkapta a fejét, és hirtelen zöld lett körülötte a világ, mintha óriási dinnyehéj borult volna rá.

„Alássan jelentem, vízkóros vagyok – mondta a ta-

konypóc hadnagyocskának, és az ajkán fekete dinnyemag billegett. – Víz nélkül egy óráig sem bírnam ki...”

„Micsoda?!... Maga egy víziló, megértette?... Gyereünk az őrsre!”

Miután föltápáskodott a heverőről, az ülés visszafoglalta és kitöltötte a helyet, amely az imént süppedt be alatta; a pincelakás ablakára ollózó árnyékot vetettek a tovasiető gyalogjárók lábai, a szobában meleg volt, és olykor hallatszott, amint a ruhásszekrény deszkájában elpattan egy-egy kiszáradt ér. Odabillegett a tükörhöz, megnézte verítékező arcát, majd önmagától is idegenkedve félrefordult.

Csak a szívem ne vacakolna – gondolta, s mint a másnapos ember, félénken és mégis makacsul próbálta visszaidézni a tegnapi eseményeket; emlékezett rá, hogy a házigazda az este zengő, majdnem kárörvendő hangon bekiáltotta hozzá, hogy vegyen vizet, mert napokig nem lesz. Szörnyű aszály volt abban az évben, és a kisváros néhány tápláló kútja amúgy is gyakran elapadt, úgyhogy Medgyesről hoztak egy-egy vagonartály ivóvizet, és a lakosok összeverekedtek az utcai csapok körül: egymáshoz ütődő edényeikről pattogott a zománc.

Szenté kinyitotta a csapot, de a házmester későn szólhatott, mert már csak hörgés-szortyogás hallatszott, és egy csepp víz se buggyant elő, hogy az edénybe hulljon; dühében bevágta az üvegekannát a kagylóba, aztán megmarkolta sétabotját, és kifordult az ajtón. Szinte nevetteő volt, ahogy egy utcai csap körül az asszonyok lehajolva hátrapúposították a feneküket, és szótlán bővületben vártak.

Ő azonban nem törődött velük; csak ment, és maga sem tudta, hova igyekszik. A hőség már rétegekben vált el az épületekről, és izzott a járdák köve is. Elővette zsebkendőjét, és végigtörölt nyakának vörösre

mart ráncain. A fenébe is, megkótyagosodik az ember – mormogta, és segélykérőn pillantott körül: a belváros szétszórt egyemeletes házai között végretárt ajtóval ásítózott a kocsmá. Odabenn a pult mögött a csapos könyökölt unalomtól könnyező szemekkel.

„Nem tudna adni négy-öt liter vizet, Bonda? – kérdezte tőle. – Legalább négy-öt litert.”

Egy csepp sincs – mondta a csapos. – Nem érzi, milyen szag van itt? Képtelen vagyok elmosogatni a poharakat!”

Elindult visszafelé a kánikulában. Szája kiszáradt, a szemét valami szúrta, mintha apró szemű homok került volna belé. Egészen elgyámoltalanodott, arca síróssá vált a kintól; már-már kétségbeesetten gondolta: De hiszen víz nélkül nem lehet... Micsoda nyavalyás helyzet... Le kellene költöznöm valami tiszta folyó mellé... Még a barom is odatámolyoghat a vályúhoz, hogy teleszívja a bendőjét... gégéje mozog, mint egy selyemből szőtt tűzoltó-fecskendő... Egyedül az ember szenved, az átokkal sújtott, nyomorult ember...

Sétabotjával taszította be a kaput, lement hat lépcsőfokon, tátogva kotorászott a kulcs után, majd belépett a szobába, de nyugtalanságában nem tudott leülni. Az asztalhoz lépett, és fölemelte a virágvázát, amelyben néhány hervadt szegfű állt; beleszagolt, és ezúttal is meglepődött azon, hogy a bomló növény miként áraszthat még a rothadó húsnál is erősebb büzt. Ismét fölitta arcáról, nyakáról a verítéket, és utána elindult föl az emeleti szomszédokhoz.

Percek teltek el, amíg fölkiálta magát Salgóhoz, aki a vízművek főkönyvelője volt. Eddig még sosem zaklatta őt, a lépcsőházban is mormogó köszönéssel mentek el egymás mellett. Ebben egyedül az volt a jó, hogy Salgó nem nézett rá azzal a csúfondáros pillantással, mint mások, akik valósággal végigszánkáztatták tekintetüket a hasán. Csengetésére maga a férfi jött

elő vasalt öltönyben, nyakkendője szépen volt megkötve; tárgyilagos nyugalommal meredt a vízkórosra:

„Van szerencsém. Mivel szolgálhatok, kérem?”

Szente zavartan egyensúlyozta magát.

„Salgó úr, ön bizonyára tud valamit a vízről...”

A könyvelő elgondolkozva beszopta az ajkát.

„A vízről? Hogyne. Fáradjon be, kérem.”

Szente szorongó-bámészan állt meg az előszobában. Szemközt, ahova a hivatalnok bement, sárga függöny derengett a szárnyas ajtó üvegén, bal kézről babakocsi állt egy öreg kredenc meg a hűtőszekrény között. Salgó nemsokára egy kristályüveggel meg két pohárával tért vissza; a vízkóros aggódva, értetlenül pislogott.

„Köszönöm, de alkoholt nem fogyasztok...”

„Hiszen ez nem pálinka, kérem: ez víz!”

Szente a két ujjá közé fogva szinte a szájába dugta a pohárkát, mint a gyerek a cukrot.

„A város napi szükséglete 27 000 köbméter – mondta a könyvelő. – A kutak viszont csupán 29 százaléban biztosítják az igényt, de még e mennyiség szolgáltatása is megszűnt augusztus 15-én 17 óra 5 perckor, amikor is parciális talajcsuszamlás következtében 52 folyóméter cső megrongálódott. Eddig világos, ugye?... Nos, ha a munkálatok üteme normális lesz, számításom szerint 72 óra szükséges a javításhoz...”

A vízkóros megfogta a kilincset; a főkönyvelő folytatta:

„Ami bennünket illet, mi negyven liter vizet tárolunk. Tehát a napi adag családtagonként egy liter két deci, ebből azonban mindenkinek le kell adnia 5,2 decit a főzéshez és 45 köbcentit a higiénia céljaira. A vendéglátáshoz tehát csupán ennyivel rendelkezem, de ha óhajtja, még tölthetek egy pohárával...”

Miután Szente kilépett az ajtón, előhúzta zubbonya zsebéből az üres üveget, és fölfelé indulva a hasa fölött lóbálta; már érezte, hogy kár volt elfogadnia a

második stampedlit, mert az a gyűszűnyi víz csak undorítóvá kotló sodott a szájában, mintha átvette volna a könyvelő szobájának a szagát, a szőnyeg, az ecetes olajjal bemázolt szekrény, a por és a fülledtség szagát.

Inczéné szőnyeget rázott a második emeleten, és néha fölpillantott az égre, mintha azt gondolná: ha nem szűnik ez a kánikula és tovább tart a vízhiány, ottmarad a sok mosogatnivaló, és a kölykök még azt a néhány korty vizet is elisszák az apjuk elől, mire az hazatér a szabóságból. Az épület utca felőli erkélyén a veseorvos állt sárga csikos pizsamában, és azt a kis csapfedelelet figyelte, amely csillogva elvált az aszfalt szűrkéjétől.

Szente arra gondolt, hogy mielőtt visszafordul, megpróbálkozik Macskássynál, a jogtanácsosnál is. Becsengetett hát a 12-es lakrészhez, és illő csöndben várt. Pár másodperc múlva odabentről csoszogás hallatszott, és mozgó árnyakat lehetett látni a tejüveg mögött; aztán úgy tűnt, hogy valaki közeledik az ajtóhoz, még egy mozdulat, és kinyitja azt, de a közeledő árnyék hirtelen megdermedt.

„Nézze már meg, ki az?” – hallotta Szente a jogász hangját, majd nyomban utána suttogás következett, a cselédlány aggódó suttogása: „Úgy hiszem, a vízkóros...”

Ismét csend lett odabent, és Szente oldalt fordult az ajtó előtt, mert sejtette, hogy rengeteg hasának árnyékáról ismerték fel. Macskássy bosszúsan dűnnyögte:

„Mit akar ez is épp most?... Menjen a nyavalyába!... Néha szívesen végighallgatom a dumáját, de most hagyjon békén...”

A vízkóros ellépdelt onnan, és a magasba nézett, hogy felmenjen-e a negyedik emeletre, Lalikához, a költőhöz; a szomjúság lángjai most még dühösebben ágaskodtak fel benne, és perzselni kezdték egész bensőjét; ujjai izzadtan fonódtak rá az üveg nyakára. Milyen üres is egy ilyen palack – gondolta. – Sokkal üre-

sebb, mint amennyire képes teli lenni, amikor színültig töltik, mert elvált önnön céljától, és külső burka lett a hiábavaló sóvárgásnak... Talán jobb volna, ha bálna lehetnék...

S miközben megkísértette a furcsa vágy, még el is mosolyodott, kissé bánatosan, kissé önszánóan, de főként restelkedően, hogy még állati alakba is elkülönözne, csak hogy ne érezze a szomjúságot, hogy ne kapaszkodják a víz felé minden idegszála, ahogy a tűzzel körülfogott fa levelei lobognak a forró léghuzattól. Most már közelgett a krízis, érezte, hogy közeleg, mégpedig ugyanabban a megszokott alakban, mint mindig: előbb éles csengést hallott, mintha réztányért ütöttek volna össze a háta mögött, a hangok abroncsként röppentek szét, és hirtelen összezsugorodva rászorultak a szívére. Még három lépcsőfok volt a költő szobájának ajtajáig, de ő már nem bírt továbbmenni: egyetlen nyögéssel lehuppant, és a botja, mintha örülne, hogy megszabadult a szörnyű tehertől, sietve bukfenchezett alá a lépcsőn...

Ami ezután következett, nem fájt, sőt kellemes volt; a szél minden oldalról fújdogálta a testét, mintha ő egy sziget volna a tenger közepén; aztán valami jóságos erő taszította meg, és elindult, akár a vízre bocsátott hajó; de nem hajó volt, hiszen szagokat érzett, és beszívta a sós párát, és két óriási tüdeje zengett az egészséges erőfeszítéstől, tarkójának nyitott részéből pedig magasra szökkent a víz ...

„Szente úr, Szente úr!... Az istenért, mi történt?!”

Arra ocsúdott fel, hogy Lali, a költő paskolja az arcát, aztán húzni kezdi őt a szobája felé, mint egy eldőlt liszteszsákot. Később, mikor a díványon heverve körülnézett, gyámoltalanságában és a szomjúságtól kiállott kínok miatt elsírta magát.

„Ugye maga is förtelmesnek tart ezzel a szenvedélyemmel... ezzel a szörnyű külsőmmel?”

„Á, dehogy – mondta a fiú. – Sose gondoljon erre, Szente úr... Maga igazán komoly ember...”

A vízkóros könnyezve megrázta a fejét:

„Ne haragudjon, hogy ezúttal épp itt az ajtója előtt... De oly váratlanul jött... Magához igyekeztem egy kis vízért... Tudtam, hogy az utolsó kortyot is megosztja velem... Én mindig vonzódtam magához... Titokban azt képzeltem, hogy én is a költőkhöz hasonlítok ezzel a kielégíthetetlen nyavalyámmal...”

Vékony, fáradt hangokat lehel szét:

„Mint egy izzó sóbánya, úgy kívánom a vizet éjjel és nappal, de semmi sem csillapítja a szomjamat... Az emberek azonban nem értik ezt... Csak a nevetséges külsőn akad meg a szemük... Eszükbe sem jut, hogy emiatt az átok miatt, amely így átváltoztatott, egy életen át mindent meg kellett tagadnom magamtól... Érti ezt, Lalika?... Magának meg kell értenie, hiszen maga költő...”

A fiúnak volt egy üveg hűtött ásványvize, és miután levette róla a kapszlit, pohár nélkül a vízkóros kezébe adta; Szente egy húzásra kiitta, kissé megkönnyebbült, de még mindig komoran nézett szét, mintha valamin gondolkozna; aztán izgatottan előrehajolt.

„Ide figyeljen, Lalika... Egyedül magának árulom el a titkomat... Hallja, mit mondok?... Nos, azon a napon, amikor netalán betelnék vízzel, felakasztanám magam... De most segítsen rajtam!... Hozzon ide egy vederrel, hozzon, amennyit csak tud!...”

Kínlódva föltápáskodott, magasra emelte a botját.

„Fakasszon vizet a falakból... terelje ide a folyókat... átkozza meg az elapadt kutakat és a patakokat... Csak adjon innom tiszta, jéghideg vizet, hogy igyam, igyam, amíg megfulladok!”

A költő ijedten kihátrált a szobából. Tíz perc múlva tért vissza egy kaniszter langyos vízzel, de Szente akkor már hason feküdt a szőnyegen, és a karja úgy terült szét, mint két hatalmas uszony.

A Megváltót is jajjal szülik

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#a_megvaltot_is_jajjal

Az ember, aki megsajnálta engem

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#az_ember_aki_megsajnalt

Trombitáljatok, disznók

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#trombitaljatok_disznok

Dráma a tengerparton

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#drama_a_tengerparton

Egy mai férfi arcképe

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#egy_mai_ferfi_arckepe

Monokristályok szerkezete

– Haris László, a szerencsétlenül járt fiatal tudós éveken át jó barátom volt – kezdte el Urmanczi úr is –, s tragédiáját talán az okozta, hogy a napi élet elmerült körülötte; azt sem tudta, mennyibe kerülhet egy tojás, és félévenként, ha már elnyűtte a cipőjét, aggodalmasan keresett fel, hogy segítsék újat venni. Meggyilkolásának részleteit hivatali megbízásból én vizsgáltam ki, és ma is filmszerűen pereg le előttem.

Kiváló fizikus volt; dolgozatai jelentek meg német, angol és francia nyelvű folyóiratokban; „a monokristályok és a lézersugár” – ez volt a témaköre, s az oxfordi egyetem kétéves szerződést ajánlt fel neki az előadói katedrán; de az ember nemigen nézte volna ezt ki belőle, hiszen sokszor úgy ment át a városon, hóna alatt valami újságpapírba csomagolt holmival, hogy elég volt reápillantani hosszúkás és érdes arcára, lógó felöltőjére, csupasz nyakára, s bárki azt hihette, hogy levett ingének keres gazdát...

Pedig nem volt szűkében a pénznek. Sőt kocsihoz is elsőként jutott hozzá, egy vajsínű Wartburghoz, de mintha ezt a csekély előnyt is restellne, hacsak módja volt rá, igyekezett fitymálni az autóját; valahányszor szóba hozták előtte, mindjárt félrefordult, csipegetni kezdte ajkáról a dohányszálakat, majd zavartan felnevetett, és így szólt: „Á, a szekeremről beszélnek?”

De nem volt tehetsége az öngúnyhoz, s mindezt a szándékolt természetességnek oly mesterkéltnél módján közölte, olyan mozdulattal húzta el a száját, úgy kanyarodott el hangja, hogy csak zavart és meglepődést ébresztett hallgatóiban. Már ebből is látszik, hogy a jó-hiszemű embereknek ahhoz a fajtájához tartozott, akik

állandóan szenvednek segítőkészségük és előzékenységük miatt, hiszen a buzgó szándék egy ilyen tudásban annyi más gondolat közül szakad fel!

Mindezt, amit sebtében mondtam, élesen világítja meg a következő történet: egy ízben, amikor már úgy érezte, hogy illenék rendet teremtenie legénylakásában, kiment a piactérre, megszólította az első napszámosasszonyt, közölte vele a lakcímét, és mindjárt nyújtotta is felé a kulcsköteget; a nő azonban riadtan elhúzódott tőle, és kiáltozni kezdett, hogy ismeri ő az efféle alakokat; mindjárt csödület támadt, és a tömeg az asszony pártjára állt, aki hosszú nyelvű seprűjével fölháborodottan bökődött a tudós felé.

„De kérem, kérem – motyogta Haris, maga elé kapva a kezét. – Elnézést, asszonyom... Valóban hibás vagyok...”

Az ismétlődő balesetek arra intették, hogy tíz-tizenkét órai kísérlet és elméleti tanulmány után kerülje a tömeget és a barátokat, ha lehettek barátai; ilyenkor, habár a feje fáradtan izzott és az arca szürke volt, mintha a gondolat égéstermékeit apró lapátokkal szórták volna ki a szemgödrei szélére, hazament, verseket, novellákat olvasott, s még a legegyszerűbb történetet is figyelemmel mérlegelte és erkölcsileg kiértékelte.

S talán épp amiatt, mert a szakmája mellett szeretett volna megkapaszkodni egy másik világban is, amely számára megközelíthetőbb a hétköznapi dolgoknál, ösztönösen szerette az írókat, rokonságot érzett velük, minden felolvasásra elment; ilyenkor még sötét öltönyét is felvette, megborotválkozott, és levágta a körmeit; mindahányszor az első sorban igyekezett helyet szerezni magának, s e titkolt vonzalomnak az lett a következménye, hogy bármilyen kis szójátéknak, elmés hasonlatnak, amelyet maga tákolt össze, még szakmai eredményeinél is jobban örült.

Nemcsak tudós volt tehát, hanem a szavakkal is ke-
reste a barátságot, hogy általuk valamikor kiérdemelje
a mindennapi emberek jóhiszeműségét és bizalmát, akik
nem követhették őt merev és hegyes élű kristályai kö-
zött a gondolat csúcsaira; de vajon mindez az ártat-
lan és gyermeteg játszadozás pótolhatott-e valamit is
abból, amit élettapasztalatnak nevezünk, segített-e ész-
revétetni vele a világ gondjait, a hétköznapi valóságot?

Az ismétlődő balesetek, amelyekről szóltam, óvták
attól, hogy belekeveredjék az életbe, s a laboratóriumból
legtöbbször egyenesen hazaindult; voltak azonban nap-
jai, amikor a fáradtságtól már sem aludni, sem olvasni
nem tudott; ilyenkor beült törzshelyére, egy csöndes
vendégfogadóba, amely alig négy-öt percnnyire volt a bel-
várostól, egy mellékutcában: a falakat barnára pácolt
tölgyfa borította, és lányok szolgáltak fel népviselet-
ben, hátrakötött hajjal, mellük megfeszült a hímzett
blúz alatt; Haris egy kis rekeszben ült, három lépcső
magasságában; figyelte, amint a pincérnők ide-oda jár-
nak a kávészínű derengésben, s már kezdettől fogva
a nép ártatlan és tiszta lányait látta ezekben a tré-
zsikben, akiket hamar elrontott a férfiak bizalmasko-
dása.

Volt közöttük egy kis fitos orrú, fekete hajú fruska,
Enny Anna, aki Haris körzetében szolgált fel; sunyi,
tapogató pillantásokkal cserélte át az abroszt, rendelés
után még időzött egy keveset a tudós mellett, azzal
a ráérő tevéssel-vevéssel, amely az ilyen lányokban sa-
ját túlbecsülésükből és a férfiak gyöngéinek ismeretéből
fakad, s néhány esztendő vagy akár néhány hónap alatt
is ösztönös viselkedéssé állandósul; mikor végül föl-
egyenesedett, és eltátotta a száját, ajka körül és a te-
kintetén áttúnt valami buja kis árnyékmosoly, és meg-
ismételte a rendelést:

„Egy fél vöröset tisztán?”

S még mindig csak nézte a vendéget, mert hiszen láthatta rajta, hogy milyen zavart, még válaszolni sem mer, mint aki az imént véletlenül illetlenséget mondott, és most képtelen megismételni; inkább háromszor egymás után szippant a cigarettájából, majd a kezével megkavarja a füstöt, hogy elrejtőzhessék benne, mint tinta-hal a tintája mögött, s amikor mégis nyíltan szembe kell néznie vele, a dohányszálakat kezdi csipegetni az ajkáról; meg aztán azért sem sietett Anna, mert a hajladozással mesterségesen fölizzasztott pírt, amely az arcát és blúza kivágásában a tenyéryi fehér részt előntötte, a kölcsönös szemérmesség bizonyságaként mutathatta oda.

„Szóval egy fél vöröset tisztán?”

S azzal megfordult, és elsietett a söntés felé, pontosan akkor, amikor tudta, hogy ezt meg kell tennie, s amikor egy mozdulattal minden fölébresztett bizalmat le lehet törölni, ahogy az asztalt seprí végig a kendővel, hogy mire visszatér, még több figyelmet keltsen maga iránt; tisztában is vagyunk tehát ezzel a lánnyal, de Haris annyira nem tudott belepillantani, hogy végül a borraivalót is restellte tőle, és amikor legközelebb ugyanoda ült le, egy tábla csokoládét hozott neki.

„Hogy hívják?” – kérdezte a lánytól a gyermekek fölkanyarított hangján; a kis fekete hajú beleharapott a csokoládéba, és megmondta a nevét. – Enny Anna? ... De én nem vagyok éhes... Ha azonban Inni Adna, elfogadnám.”

És a sikerült szójátéktól visszafogott belső diadallal nézett a lányra.

„Szóval maga sosem éhes? – kérdezte Anna, s mintha ez csalódást okozna neki, s mintha le akarná csillapítani a férfi oktanul kivirult kedélyét, amely már-már az ő fölényét veszélyezteti, úgy pillantott a kettőtört csokoládéra, mint aki gyanútlanul mosdószappanba harapott. – Akkor a maga pénzén se gazdagszom meg!”

S ezt most a kislányos duzzogásnak oly játékos és vonzó szomorúságával mondta, hogy Haris azonnal kapkodni kezdett, segítségére akart lenni; sietve végigtapogatott a zsebein, de idejében észbe kapott, s így a kemény és hideg öngyújtón állapotodott meg a keze; zavarában fölkattintotta, és a lángot odatartotta a rég izzó cigaretta alá.

„De kérem... ne zavartassa magát... Fölírhat a számlámra bármit, ami drágább... Mindjárt írja is fel, mégpedig az én kedvemért...”

A lány ásított, összeállított egy harminclejes fogyasztást, a számlát színlelt unalommal az asztal szélére tette; már tudta, kivel van dolga, s legközelebb, amikor a tudós ismét megjelent szokott helyén, azt kérdezte tőle:

„Maga üvegyárban dolgozik, ugye?... A múltkor mintha azt mondta volna ...”

„Bizonyára a monokristályokról beszéltem – mosolygott László. – És az egészen más...”

„Lárifári!... Miért, a kristályokat talán az enyvegyárban készítik?”

Haris feszengeni kezdett.

„Bocsásson meg... Lehet, hogy nem fogalmaztam világosan... De szívesen megmagyarázom...”

„Isten őrizz!... Várnak a vendégek! ... Inkább azt halljuk, mikor hoz nekem egy szép üvegyöngyöt?”

„De hiszen az drágább volna a csiszolt gyémántnál is... Tízezrekbe kerülne...”

„No és?... Én nem érek magának annyit? ... Ilyen skóttal még nem találkoztam!”

Feléje vágott a kezével.

„Maga mindent kimagyaráz! ... Amilyen nagyokosnak nézem, még az is kisül, hogy tud franciául!”

Haris nevetve bólintott.

„Akkor fejtse meg, hogy mit jelent ez: papülapadon lábánlekopottaszőr demárnó; no, mit mondtam ezzel? ...’

Az oszlopok mögött fölhangzott a lányok nevetése, akik eddig meghúzódva és egymásnak integetve figyelték Inni Adna incselkedését, most pedig szétszaladtak, ki merre tudott, legtöbben a konyhára meg a söntés felé igyekeztek, hogy hírül vigyék a képzelt tudós lebukását; kacagásuk úgy hatott, mintha poharakat hullatnának végig a padlón, és a sok csengő hang nemsokára a csaposlegény öblös vidámságában gyűlt össze és erősödött fel; Haris az asztal alá nézett, elvörösödve ingatta a fejét a csínytevésen, s még mosolygott is, nehogy sértődöttnek higgyék; a lány sajnálkozó meglepődéssel figyelte, sőt a következő pillanatban odahajolt hozzá, arcát a tenyerébe fogta, és szájon csókolta.

László, mikor késő este hazaindult, szándékosan a mellékutcákon ment, egyedül akart lenni örömeivel, kezét zsebre dugta, s még füttyöresztett is; félénk és gátolt lény, mely negyvenéves koráig megakadályozta a nőülésben, mert mindenféle bonyodalmat, erőltetett szokást, kínos kötelességet sejtetett vele, most valósággal fölujjongott a boldogságtól. Milyen egyszerű és kézzelfogható minden ott abban a kávészínű derengésben, ahol Inni Adna szolgál föl az asztalok között; milyen közvetlen és természetes még a beszéd, a mosoly, a tréfálkozás is – gondolta, és óvatosan tapogatta végig a száját, kereste a csók nyomát...

Ettől kezdve szolgálat után is megvárta a lányt; kocsikázni vitte, nyestprém gallért vett neki, szombat esteként beült vele a bárba, drága italokat rendelt; hetekig kísérgette Annát, közben a kutatómunkája iránt is megcsappant a türelme, de nem érzett semmi büntületet; majd mindent bepótol – mindent! Frissebben, hatalmas erővel fog dolgozni, egyébként is joga van a kikapcsolódáshoz, hiszen íme fölfedezte a mindennapok örömét, az ÉLETET, amelytől éveken át elzárkózott!

De bármit tett is a lányért, bármennyit áldozott is rá, Anna makacsul visszautasította, hogy akárcsak egy

kávéra is fölmenjen hozzá, úgy viselkedett, mint egy menyasszony, aki a tervszerűsített boldogságot nem akarja megzavarni kipletykálható kalanddal, s aki a könnyelmű odakínálkozással nem akar gyanút ébreszteni vőlegényében; közben szeszélyes kívánságokkal állt elő: karórát, csizmát vétetett magának a buzgó udvarlóval, valahányszor azonban elbúcsúzott tőle a külvárosi léceskapuban, és Haris célzást tett rá, hogy meglátogathatná a lakásán, kezét a férfi szájára szorította.

„Ne siessen úgy... Én lassan melegszen fel, de ha lesz türelme irántam, örülni fog, hogy megvárakoztatam...”

Hirtelen elkapta tenyerét László szájától, és ajkon csókolta, ismét csak azzal az erős és sietős csókkal, és beszaladt; a mi barátunk kábán állt még egy keveset a járdán, majd elindult gyalog vissza a város felé, s azzal a gondolattal csillapította zaklatottságát, hogy valóban félreérthető ajánlatot tett, s hogy semmi sem bizonyítja jobban Inni Adna tisztaságát, mint épp a határozott föllépés, amellyel lányságát óvja; hiszen oly sok alávaló kísértést kell elhárítania szegénykének abban a világban, ahol a kenyerét keresi...

No és Anna?

Reggelenként fölényes fáradsággal ment be a vendéglőbe a lányokhoz, hosszasan vetkőzött, bontogatta magáról a divatos holmikat, magára vette a népviseletet, s miközben a kolléganők gyilkosan irigy hallgatással figyelték minden mozdulatát, s várták, hogy mondjon néhány szót, amelytől esetleg megkönnyebbülve föllelegezhetnek, vagy a bizonyosság tudata dühösen föllobban bennük és megerősíti a szövetséget, a lány_ háttal állt feléjük, és a tükörben igazgatva a frufruját azt mondta:

„A bolond mérnöktől megint nem nyughattam!”

S azzal otthagya őket, kiment az öltözőből, de még hallotta, hogy fölnevetnek mögötte, sőt egy-két mon-

datot is elcsípett: „A bolond mérnök, haha, de a pénze jól fog, cicázni vele hajnalokig nem szégyen, á, dehogyis szégyen, sőt tüntet a sok ringy-ronggyal, amit hetek óta vétetett magának, a ragasztott pillával, az Omega karórával, a nyolcszáz lejes csizmával; hogy nem sül ki a szeme a ringyójának, mert az ilyenektől rohad le minden nyilvános helyiség, ahova maholnap már egy rendesebb vendég restell majd belépni! Ki tudja, miféle szeszélyét teljesíti annak a lökött mérnöknek a sok ajándékáért! ...”

Anna csapkodni kezdett a törülközővel az asztalok körül, és az öltöző felé pillantgatva, lázadón gondolta:

Nem feküdtem le vele, gonosz libák, de ezt csak nektek köszönheti, egyedül nektek, mert tudom, hogy ti is éppoly bolondnak tartjátok, mint én, és nem akartam, hogy vihogjatok a hátam mögött; de hiába gágogtok, mert még a bolond is csak engem szeret – én kellem nekik, az én szememre, az én számra, az én testemre éhes, nyavalyatörősek, hogy pusztulnátok el egy szálíg! No de várjatok csak, megmutatom én, hogy nem vagyok olyan olcsó nő! ...

Később a csaposhoz ment, egyedül őt avatta be a tervébe; a legény mély pincehangon heherészett, tetszett neki a csíny, és örült, hogy kedvében járhat Annának; valami remény villanhatott meg benne, hiszen eddig hiába kapta el és szorongatta meg a derekát a söntés környékén, mert tudta, hogy a lányt egy másik legény törte be, és az uralkodik fölötte; egy hatalmas szőke fiú, aki hetenként kétszer elevenen rezgő félmarhát cipelt be a húsoskocsiból a konyhára, s arcának véres csíkjával ki tudja milyen ösztönöket borzongatott fel már első alkalommal a pincérnőben.

Suputyáltak, cinkosán össze-összevillant a tekintetük, majd Anna az öltözőbe ment, kulcsot vett elő a táskájából, és odacsúsztatva a csaposnak, aki rögtön a zsebébe rejtette, és füttyörészve sokáig mosta a kezét a csapnál; a lány most már megkönnyebbülve szolgált

fel, került a többiek tekintet, de aki ismerte, és egy pillantást vetett rá, láthatta, hogyan virul ki benne és színeződik egy gondolat, egy csel, s hogyan válik fitos orra és ostobán elnyíló szája fölött szinte a magasrendű értelem biztonságává.

Este hatkor megjött a tudós, Anna arcán az ijedt meglepődés szinte egy pillanat alatt csendes, szánakozó megértéssé fáradt; de még a hangjában is volt valami részvét, amikor odament, és szembekönyökölt vele az asztalon.

„Mondja meg őszintén: szeret engem?”

Haris válasz helyett, mint ilyen esetekben mindig, elpirult, és sietve rágyújtott; a lány látta ezt a zavart, és leült mellé.

„Nagyon fáradt?... Miért nem robbantja már fel azt a boszorkánykonyhát, Kristály úr?”

A tudós mentegetőzve mosolygott.

„Most már sajnálom... El sem képzeli, mennyire csökkentettem a molekuláris szennyeződést...”

„Akkor maga szerencsés ember... Mert ezennel közlöm, hogy nálam is megnőttek az esélyei...”

„Igazán? ... Kedves, hogy ezt mondja.”

„En is csökkentettem a szennyeződést... Holnap az öregek elpárolognak otthonról...”

László nem tudta, mit feleljen.

„A szülei?... Be se mutatta őket.”

„Ha kíváncsi rájuk, majd bemutatom... De most egyébről van szó... Látogasson meg holnap este...”

„Odahaza, a lakásán?”

„Odahaza a lakásomon... És hozzon valami szív-erősítőt is, mert hosszú az éjszaka, Kristály úr...”

Ujjai hegyével végigfésült a tudós arcán; László elkapta és megcsókolta a kezét, egész testében remegett; aztán a lány elsietett, kihozta a fél vöröset, magának is töltött egy pohárral, és oldalt fordulva gyorsan kiitta, mintha valami utálatot öblítene le a torkán. Haris

persze megint rendelt, és utána ismét kétszer is, a megindultságtól könnyezett, majd amikor már jócskán becsiccentett, odahívta Inni Adnát.

„Maga olyan jó és olyan kedves... Istenem, azt se tudom, mit mondjak... Higgye el, én nem vagyok olyan ember... Az én szándékaim maga iránt mindig is...”

Anna ravasz meglepődéssel nézett rá; megint az a pincérlány volt, aki a bolondot látta a tudóban.

„Jóságos ég! – mondta a száját eltátva. – Csak nem akar megkérni feleségül?”

Haris lehajtotta a fejét.

„Köszönöm az ajánlatát... Maga egy nagy lélek, de egyelőre nem megyek férjhez... Be kell érnie azal, amit egy ilyen egyszerű lánytól kaphat...”

Laci megfogta a lány kezét.

„Akkor volna egy kérésem... Ne haragudjon miattam.. Szeretném, ha ebben a kedves ruhában... ebben a népviseletben fogadna ...”

Anna tünődve piszkálta az orrát.

„Nem is gondoltam volna, hogy ilyen szeszélyes... De ha ragaszkodik hozzá, legyen a kívánsága szerint...”

Elment, de egy perc sem telt el, s már vissza is tért; némán és fürkészőn állt az asztal közelében; talán ez volt az első eset, amikor megsejtette, hogy e mögött az ember mögött van valami ismeretlen, amit most már lassan meg tudna szeretni, hogy félénk tapintata, még ha nevetségesnek tűnt is az első hetekben, mennyire nem hasonlít, sőt ellentéte a másik legény modorának, a véres arcú szőke otrombaságának, aki néha összepofozza, mielőtt megölelné...

De a terv már készen volt, és a szánalomnak ezt a bizonytalan érzését kénytelen volt minél hamarabb kioltani egy hideg és kegyetlen gondolattal, egy ötlettel, amely teljessé teszi a csínyet és a maga nemében egyedülállóvá.

Már meg is szólalt:

„Rendben van, úgy fogom várni magát, mint Juliska... de nekem is van egy kikötésem; ha azt akarja, hogy szeressem, magának is csizmában, posztóharisnyában kell lennie... És ne próbáljon kibúvót keresni, mert visszavonom a szavam... Sőt azt mondom, örök harag – többé látni se akarom!”

És a tudósnak még arra se maradt ideje, hogy tiltakozzék: Inni Adna félrelibeggett az asztaltól, hagyta, hogy szenvedjen és barátkozzék a lehetetlen és kétségbeejtő gondolattal, amelyről sosem tudhatjuk, hogyan is bukkan fel oly hirtelen és oly kiszámítottan még a legbutább lányokból is olykor.

Másnap már az egész városon beszélték a páros drámát: a mészárosfiú és a csaposlegény, amikor éjjel fél egykor a lánytól kapott kulccsal fölnyitotta az ajtót, hogy tetten érvék a tudóst, egy térdeplő legényt láttak, aki a félmeztelen Inni Adna blúzát bontogatta; mindkét férfi oly részeg volt, hogy gondolkozni se tudott – hiszen ők arra készültek rá, hogy a mérnököt fogják megleckéztetni; a lánynak is már csupán annyi ideje maradt, hogy egyet sikolthatott, mert a következő pillanatban a mészáros rávetette magát, és több késszúrással megölte; aztán a tudóst dőfte le ...

Urmanczi úr, az ügyész befejezte elbeszélését; Zimics úr, aki mellette ült, úgy törülgette az arcát, mintha elázott volna:

– Íme, kérem, a tanulság, a tudós nem mindig látja azt, ami körülötte történik, s tapasztalatlanabb egy kocsmai trézsínél; az egyszerű emberek pedig nem érzik, hogy a nagy feltalálásokból milyen hasznuk származik, és bolondnak nézik a tudóst; s ez az oka a világ sok mai bűnének és tragédiájának...

Szerencse, kerülj el!

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
<http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#szerencse>

Ne menjen le a nap a te haragoddal

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#ne_menjen_le_a_nap

Párhuzamos görbék

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#parhuzamos_gorbek

A madárfejű tagló

– Volt egy törpe kakasom – mesélte Putnoki úr, nyugalmazott egyházzongornok, aki eleddig mindig hallgatott. – Ajándékba kaptam egy kőművesmestertől, aki a házamat tatarozta. Kis fekete jércével együtt adta, de a jérce hamar megdöglött, olyanszerű daganat nőtt a nyakára, mint egy földieper.

A kiskakast kerülgettem pár napig, nem tudtam, mit kezdjek vele. Végigsétált a virágágyásokon, kikaparta a palántákat; de bárkinek kínálgattam, csak mosolygott rajtam. Már arra is gondoltam, hogy levágom; de mit egyem azon a hitvány kis állaton?

Végül belöktem a baromfiudvarba.

Nem volt vetélytársa; ha már nem ültetek tyúkot, minek etessem egy nagy kakast? És a harcias és kevély liliputi huszár mindjárt megkönyékezte a tyúkokat, valósággal rájuk repült, azok pedig ijedten elindultak vele, és vitték a hátukon, úgyhogy könnyesre nevettem magam. A kiskakas az ilyen kalandok után rám kerekítette apró cipőgomb-szemét, mintha mérgesen gondolkozna, és a hangjában is volt valami arrogancia.

Később kezdtem meggyűlölni...

Különös ellenszenv ébredt bennem meg-megújuló szerelmi kísérletei láttán, amelyek néha mégis győzelemmel végződtek, s egyre inkább úgy éreztem, hogy a járásában, a mozdulataiban, a kukorékolásában van valami magabiztos pimaszság, amellyel fölém akar kerekedni; hajnalban harminckettőt kukorított, mindig pontosan ugyanannyit, mintha a hangjából piros létrát akarna rakni, hogy fölkapaszkodjék rajta, s mikor kimentem, hogy magot szórjak a tyúkoknak, friss ingerültséggel fordította felém egyik szemét, mintha azt mondaná: Mi az, vén trotli, felkeltél?

Ezt a pimaszságot nem tűrhettem. Éreztem, hogy fölforrósodik a vérem, és különös izgalom jár át. Egyik alkonyatkor, miután elült a tyúkokkal, leemeltem a lécről, és adtam neki öt-hat kisebb pofont, majd amikor vergődni kezdett, a legerélyesebben bevágtam a ketrec sarkába.

És a fenyítést most már naponta megismételtem: örömmel telt benne, hogy a hatalmamban van, hogy megtorolhatom minden kevélységét, hogy bosszút állhatok azért a diadalért, amely még a csöppnyi olajzöld begyéről is messze ragyogott.

A két kisunokám egyik este meglátta, hogy agyusztafalom a liliputi kakast, és nagyon meglepődtek rajta: „Miért tetszik megverni, nagytata?... Rosszalkodott?” Kihevülve fordultam hátra: „Az semmi, hogy rosszalkodott, de ha átrepülne a kerítésen, képes volna kivájni a szemünket! – hazudtam egy vadász fölbuzdult hangján, akinek hűsítő vér fröccsent az arcára. – No de menjetek innen!”

És miután bezártam a ketrecet, hirtelen valami düh fogott el a gyerekek iránt is. Kiabálni kezdtem, odabenn meg csapkodtam, ingerülten szuszogtam, most első ízben úgy éreztem, hogy mindenki fölém akar kerekedni, hogy én immár senki és semmi vagyok ebben a házban, hogy a vejemnek mindig tüntetően a legjobb falatot teszik a tényérjára, míg nekem csak a mócsing jut, és villogott a szemem. Egyik napon már oda jutottam, hogy kijelenttem:

„Vagy az lesz ebben a házban, amit én parancsolok, vagy mindenkinek elvágom a nyakát!”

Ami pedig a kiskakast illeti, most már meg akartam ölni, de sejtettem, hogy ez ostobaság lenne, mert hiszen nem erre vágytam – nem mindennapi élvezetem föladására, hanem épp ellenkezőleg... No miért néznek úgy rám?... Mert szégyentelenül bevallom állati eredetem visszatérő kísértéseit?... Ne higgyék, hogy csak

bennem jelentkezik ez... Ó nem... De mások sunyítva hallgatnak róla... és közben fölfalják a társaikat ahelyett, hogy szembenéznének önmagukkal...

De íme messze kanyarodtam a történettől, mert nem magamról akartam beszélni, hanem egy mészárosról, Mosonyi úrról, aki harminc fokos hidegben is kijön félmeztelenül az udvarra, és a teste úgy gőzölög, mint egy állami mosoda; egyszóval az a fajta ember ő, akiről azt szokás hinni, hogy éhomra fölhajt egy-egy kupa meleg marhavért, és utána még meg is nyalja a száját, akár a kandúr, aki verebet evett; s hogy a háza táján olyan félelmetes csend van, mintha örökké egy veres tagló lebegne a család fölött.

Erről azonban szó sincs!

Mosonyi úr a világ legszelídebb teremtménye: bújócskát játszik a gyerekekkel az udvaron, megkönnyezi a Petőfi-verseket, és a vágóhídon vezetője a békéltető bizottságnak; azonkívül szenvedélyes galambász, és a feleségével példás házasságban él; de még többet is mondok: néha oktalan büntudat fogja el, mint az orosz regényhősöket, odatérdel az asszony lába elé, és könnyezve néz fel rá: „Ugye kibírhatatlan állat vagyok?” És az a legnagyobb öröme, ha a hölgy ilyenkor beletúr a hajába, vagy a papucsával megnyomkodja az orrát.

Közben e szelíd családi élet szomszédságában nap mint nap új tragédiák játszódnak le. Ez a külvárosi utca ugyanis tele van nyers és erőszakos fuvarosokkal, napszámosokkal, akik esténként besikerálva vetődnek haza, törnek-zúznak, és mint a diszkoszt, úgy hajítják el a tányért; az asszonyok egy szál ingben szaladnak ki az utcára, és sikoltozásukkal fölverik a tájat.

A mészáros ilyenkor sértődötten tápászkodik fel a kisszékről, ahol késő estig mandolinozik, s nehézkesen, szinte a tehetetlenség érzésével lépdél ki a kapuba, hogy ott aztán bánatosan és csalódottan nézze a marakodó embereket.

„Nyugodjanak meg – szól végül, amikor már nem tud tovább tétlenül állni. – Miért civakodnak örökké, miért nem tudnak békésen élni? Miért nem tisztelik legalább a kölykök álmát?”

És miután lecsillapítja őket, megint leül a tornáclépcső elé a kisszékre, és tovább pengeti a mandolint, de még énekel is hozzá; mert szép tenorhangja van. Ki nem irigyli az ilyen embert? Én már el se tudtam képzelni, hogy naponta letaglóz húsz-harminc marhát, s hogy közben a kötényéről, csizmájáról csöpög a vér... Meg is kértem, mégpedig épp azokban a napokban, amikor a kiskakast sanyargattam, hogy vigyen el engem a vágóhídra, hadd legyen szemtanúja egy vágásnak...

El is vitt; de nekem az már sok volt, amit láttam!

Fütyörészve, fél kézzel fogta a taglót, és a sorba állított marhákat minden izgalom nélkül ütötte le, ahogy fatuskóba vágja az ember a baltát; a csont reccsenését tompa puffanás követte, amely furcsán visszhangzott abban a betonhangárban; az ökrök, tehének patái úgy röpültek oldalra a zuhanó hústömeg alól, mint a földre vetett hatalmas batyuból kioldódott spárgák ökölnyi göbös végei; egy másik mészáros mindjárt lehajolt, és elvágta a kábult állatok nyakát...

Sápadtan és elborzadva vártam meg Mosonyit a vágóhíd kapujában; a rengeteg vér, amit láttam, egy pillanatra elmosta bennem saját alattomos hajlamaim bűntudatát; mikor a szomszédom kijött, friss volt és jókedvű, és mindjárt azt kérdezte tőlem, nem lettem-e rosszul, én meg azt feleltem, hogy nincs semmi bajom, csak hát nem szoktam hozzá az efféle látványhoz; s miután meghívtam őt egy pohár sörre egy közeli kiskocsmába, elmeséltem neki a kalandomat a liliputi kassal.

„Mondja, Mosonyi úr, honnan van bennünk az az állati kegyetlenség? – kérdeztem. – És miért van néha oly erős hatalma rajtunk: például rajtam is?”

A mészáros meglepődve nézett rám.

„Az állal sosem kegyetlen – tiltakozott. – A kegyetlenség az emberi rafinéria eredménye. Azzal dédelgetjük öröklött vadságunkat. Látja, én számot vettem vele. Talán már gyermekkoromban... Így lettem mézsáros. Nem akartam a családban meg az emberek között kiélni ezt a hajlamot, mint annyian mások. Önnek persze nem kell taglót ragadnia... hiszen ön művelt ember... Az ön taglója az ész... azzal kell leütnie a véres szemű barmot, amely az indulataiban föl-támad... Ugye érti?”

Igen, már értettem: mindent megértettem, és az ujjaim izzadtan fonódtak rá a söröskorsó fülére...

(Baászra pillantott, mintha azt mondaná: jókor érkeztedl ugye?)

Vannak utcák, vannak házak

1

– Önök itt az imént a hobbykról beszéltek – mondta Rohonyi úr, a postaigazgató, aki már többször szólni akart, de mindig meggondolta. – Nem szóltam közbe, kár is lett volna, hiszen semmi kifogásom mások kedvtelése iránt, és azon sem akadtam fenn, amikor vagy harminc esztendővel ezelőtt azt olvastam a hírek között, hogy egy portugál orvos tizenötezer kilométert repülőzött egy érdekes gyufásdobozért: ugyanis azt gyűjtött.

Istenem – gondoltam –, az efféle szenvedély néha messze ragadja az embert, de ha jól megfontoljuk, nem is olyan ostoba dolog ez, mint ahogy sokan hiszik. Sőt én úgy érzem, hogy zűrzavaros korunkban, amikor minden szerteszóródik, és eltűnnek a múlt tárgyai, amelyek egy türelmes és szépérzéssel megáldott időszak álmait idézik vissza, egy numizmatikus vagy egy pipagyűjtő tiszteletet érdemel. (Pásztor Bertalan felé fordult.)

De mit szólnának önök, ha valakiben az iránt ébredne mindent fölázdozó szenvedély, hogy emberi körmököt gyűjtsön, vagy egészséges mandulákat spirituszban, esetleg különös fülcimpákat, amelyekért százezreket ígérne? No tessék, oly megütközve néznek rám, mintha mindez egy agyalágyult képzelgése volna. Pedig nem az! A haláltáborok SS-tisztjei nem egy esetben bizonyították be, hogy hova tud aljasulni az ember, és erősen gyanakszom, hogy például Mengele, amikor megöletett egy ikerpárt, elsősorban nem orvosilag volt kíváncsi szívük eltérő vagy azonos mivoltára...

Úgy ám, a kíváncsiság lehet néha oktalanul pusztító is; de nem akarok elkalandozni a tárgytól: csupán arra szeretném még felhívni a figyelmüket, hogy mennyire

istápolják egymást az azonos kedvtelések emberei, mily egyforma a lelkületük, s mily csöndes utálattal szemlélik azokat, akiknek másfajta hobbyjuk van: a tyúktenyésztő lenézi a galambászt, a vadász a halászt, s a bélyeggyűjtő bizonyára mindhármukat. De magasabb fokon még a művészetekre is érvényes ez. A zongorista például ritkán ismeri el magával egyenlő rangúnak a hegedűst, és fordítva. Az egyik így gúnyolódik: „cini, cini, cini!”, a másik meg így: „plim, plim, plim, plim!”

És most menjünk tovább.

Az embereket nemcsak a hasonló szenvedély hozhatja közel egymáshoz, vagyis természetük, kedvtelésük azonosága, hanem olykor még testi sajátosságuk, sőt fogyatékoságuk is... Nem hiszik? Nos akkor elmondok egy történetecskét, amelynek magam voltam a szemtanúja, s amely megvilágítja állításom igazát.

A háború után egy hentesmester, aki féllábbal tért haza, elhagyta régi szakmáját, fölcsapott baromkereskedőnek, és néhány év alatt úgy megszédte magát, hogy a bőre alatt is pénz volt. Pilbák Jenőnek hívták, hatalmas testű, izzadó férfi volt, aki még csonkán is végignyikorgott-szuszogott a falvakon, és a legjobb üzleteket kötötte.

Később a borháncsi külnegyedben megvett egy hatalmas puszta telket, és házat épített rá; utána fölparcellázta a birtokát, és hónapok alatt már új szomszédai akadtak: az újdonsült tulajdonosok előbb csak egy faházikót eszkábáltak össze a maguk telkén, és láncra kötött kutyákkal őriztették, de nemsokára ők maguk is hozzákezdtek az építkezéshez, s öt év alatt valóságos település nőtt ki az egykori pusztaságból. De nem ez az érdekes, hanem az, hogy az utca mindkét oldalán egytől egyik féllábú férfiak laktak.

Esténként, ha arra járt az ember, láthatta, amint mankóikra támaszkodva álldogálnak a kapuban, és sunyi, gyanakvó pillantással fordulnak minden éplábú után; mások fel-alá sétálgattak az utcán, és a kövekkel meg-

rakott szekerkaraván sem csap nagyobb csikorgást-nyikorgást, mint amelyet ők csaptak, miközben vérfrissítő sétájukat végezték, párosával vagy magányosan emelve súlyos falábaikat.

Sörözni is együtt jártak a közeli kocsmába, s mindig közösen mentek el az ortopédiára átvenni új, nikkelezett csatokkal, bőrszijakkal fölszerszámozott mülábaikat, hogy délután kihevülve és kissé kapatosan valami közös és felsőbbrendű diadallal vonuljanak haza, mint akik egy megnyert csatából jönnek; hangosan, szinte kiabálva beszélgettek egymással, leszorították a járdáról a gyalogjárót, aki szembe jött velük, és hónuk alatt úgy tartották a bükkfa lábakat, hogy az ember azt hihette volna, ágyúcsövet ölelnek.

Pedig nem voltak mind hadirokkantak: az egyik rozsdás szegbe lépett, és vérmérgezést kapott, a másikat trombózis miatt csonkolták, a harmadik részegen elaludt a sínek mellett; no és persze akadt köztük két-három olyan is, aki a harctéren rokkant meg, mint például a hentes, aki úgy látszik, senkit sem faggatott ki az előélete iránt, mert számára egyedül az volt a fontos, hogy az illető féllábú legyen. Ismertem Pilbákot, hiszen a háború előtt hozzá vittem a sonkákat meg az oldalt felfüstöltni, így hát egyik este megszólítottam a kapuban:

„Hogy ízlik az élet az új telepen, Pilbák úr?”

Mosolygott, megkínált cigarettával.

„Köszönöm, jól megvagyok a végvári vitézeimmel!”

Fölemelte mankóját, és a két házsorra mutatott; nyeltem egy slukk füstöt, és azt kérdeztem:

„Van-e még valami jó fekvésű eladó telke?”

„Vanni van kettő is, de magát miért érdekli?”

„Egy ismerősöm megbízásából keresek házhelyet...”

Billegve ránehezedett az ép lábára, gondolkozott:

„S aztán kiféle-miféle az az ember, Rohonyi úr?”

„Kezeskedem érte, hogy jó szomszéd lenne – mondtam. – Békés, szelíd természetű, a légynek se ártott

soha. Szereti a virágokat, a gyümölcsfákat... Méhész-kedni is szokott... És igazán hasznát vennék, mert jártas a hivatali ügyekben. Kérvényt, bármit meg tud írni.

Fölpillantottam a hentesre; oly nyugodtan és elgondolkozva szívta a cigarettáját, mintha nem is hozzá beszélnek; aztán lepöccintette a hamut, szeme kicsi lett és gonosz pillantású.

„Nem úgy értettem... hanem külsőre milyen?”

Elborzadva ismertem fel a gondolatait; de a következő percben bennem is kivirult az ördög.

„Az igazság az, hogy félkarú – mondtam. – Felrobbant a kézigránát a kezében. Tudja, milyen az élet... De szívesen építene ezen a környéken.”

„Azt elhiszem – mondta a hentes mosolyogva, és valahogy az egész teste megkönnyebbülve elernyed, mint aki idejében átlátott valami csaláson, és a múltába nyikorogni kezdett hatalmas teste súlyától. – Szóval félkarú az illető?”

„Igen, a bal karját vesztette él.”

„No hát segítse az isten... Kívánok neki minden jót, de nincs eladó telkem.”

Köszönés nélkül otthagytam őt, és azt kívántam, bár vetne lángot az a negyed, és híre-pora se maradna. Hát nem borzasztó? Ez a hentes bizonyára azt Hitte, hogy már Ádám is féllábú volt, sőt az Isten is az, s nyomorúságuk valami felsőbbrendűség jele – héphaisztoszi rokonság bizonyítéka, vagy a nagynyavalya tudja, mi... Látják, kérem, ezért utálok én tiszta szívből minden ostoba szektát és csoportosulást, amely nem emberséges szándékkal verbuválódik!

Zimics és Putnoki felé fordította arcát, de Balogh szólalt meg.

– Figyelték-e, hogy vannak utcák, amelyeknek épp-
úgy meghatározható a jellemük, mint az embereké? –
így Balogh úr. – Sokat gondolkozom mostanában efe-
lől, s az este is, ahogy egy tudományos folyóiratot né-
zegetek, lám, min akad meg a szemem: egy csupa szürke
meg fekete kockából fölépített arcképen, amely Lincoln
Ábrahámot jeleníti meg, s az benne a miskulancia, hogy
számítógép készítette kétszáz továbbított jel alapján.

Szinte felnevettem örömben: íme, így képzelem el
én is a mi utcánk arcának a megrajzolását, igaz törté-
netekből, emberi cselekedetekből, no és természetesen
pletykából összeszerkesztve; mert ha meggondoljuk,
a pletyka nem egyéb, mint a titkos és fáradtságos meg-
figyelések eredménye, s bármennyire felháborodunk néha
miatta, szeretjük, és gonoszságunk apró vésőivel mi is
tovább cifrázzuk e műfajt, hiszen ez az egyetlen terü-
let, ahol egy kissé önálló művészeknek érezhetjük ma-
gunkat.

Én nem is tagadom, szeretek pletykálni! Úgy elcsám-
csogok valamely megfigyelésen, mintha kókuszkolbászt
majszolgatnék, s alig várom, hogy továbbadjam észre-
vételemet (természetesen a titoktartás garanciája mel-
lett!), s hogy az újdonság hatását lessem hallgató-
mon.

Nincs ennél izgalmasabb dolog!

De nem ide akartam kilyukadni: az utcákkal kezd-
tük, de arról, amelyben én lakom, kevés pletykát közöl-
hetek; sőt azt kell mondanom, hogy csupa derék, be-
csületes ember lakja, s mikor felköltöztem oda, csak
ámultam-bámultam, mintha a jóság szigetére vetődtem
volna; a házacskát, amelyet megvettem, ki kellett po-
fozni, sok gond, vesződés volt vele, sok kiadás, s talán
nem is tudom lakhatóvá tenni, ha nem segítenek rajtam;

de a bal oldali szomszédasszony mindjárt átszaladt egy tányér melegen rezgő túrógombóccal, hogy fogyasszuk csak el, mert tudja ő, hogy a kapkodásban nem ér rá az ember főzni, a másik lajtorját hozott, s megigazította a kupáscserepeket, a harmadiknak volt egy fél gödör mesze...

Ha valaki meghal, minden utcalakó pénzt ad koszorúra, s elmegy a temetésre, sőt Lévy úr, a nyugdíjas ügyvéd még búcsúbeszédet is mond a nevünkben: föl- említi, hogy a megboldogult a légynek se ártott, józan, becsületes ember volt, ha áttévedt egy idegen tyúk az udvarára, nem hajigálta meg kövel, inkább elnézte, hogy az ő kukoricájából szedegessen, s nemcsak a háztája volt örökké tiszta, de a gondolkodása és a lelke is...

A szomszédok itt szabadon járnak át egymáshoz, hagyomány szerint keskeny ajtó nyílik jobb- és baloldalt is a kerítésből, amelyet éjjel-nappal nyitva tartanak; még egy hónapja sem laktam közöttük, amikor a két szomszéd átjött hozzám küldöttségbe: egy cserepező- mester meg egy bádogos, s megkérdezte:

„Akkor a két kis kapuval hogy legyen?... Ha óhajtja, beszegezhetjük...”

Én meg leültem, borral kínáltam őket, s közöltem, hogy nem ellenzem az átjárást.

„Ne is ellenezze – bólíntottak rá. – Soha nem tudhatjuk, mikor szorulunk egymásra: betegség, tűzvész, halál jöhet, és azonnal átugrik az ember a szomszéd- jához.

Egyszóval én erről az utcácskáról csak jót mondha-
tunk, és semmi kedvem ostoba pletykákat kitalálni
róla!

– Én pedig úgy vélem, nincs unalmasabb dolog a világon egy olyan utcánál, ahol csupa jó ember lakik – szólt közbe őze úr, aki alig várta már, hogy sorra kerüljön, és fölnevetett. – Ilyen utcát vagy települést valóban csak gépi aggyal lehet kitalálni, és Balogh barátunknak igaza van, azt kell hinnünk, hogy arra feljünk a temetés az egyetlen lélekfrissítő szín, amely olykor-olykor széthessenti a boldogság fülledtségét...

Hadd meséljek én egy másikról, amelyet *Szagos* utcának neveztem el; de hazudok, mert a vejem tiszteli meg így, aki közegészségügyi orvosként látogatta végig azt a két házsort fönn az azbesztgyár háta mögött; de ne higgyék, hogy a csatornázással van ott baj, vagy állattartó kiscsirkák lakják a környéket: ez az utca erős kölniszagtól büzlött éveken át.

Váltakozó ingereink szerint van egy határ, amelyen túl a kellemes kellemetlenné válik és viszont: ha valami közélről és tömény mivoltában rosszul hat ránk és undort kelt bennünk, némi lefokozással, amelyhez olykor a távolság, a levegőszűrő is elégséges, a legbántóbb kipárolgások is halk és finom illattá szelídülhetnek: gondoljunk csak a mósuszra: ez a pézsmapatkány mirigyváladékából készül, és mégis a keleti egzotikum sóvár képzetét ébreszti...

De a *Szagos* utca párája más volt: úgy csapta meg az idegent, mintha nem a virágokra emlékeztetné, hanem a vázák több hetes, poshadt vizére, kölnibe áztatott beteg test kigőzölgésére; úgy vágott az ember orrába, mintha valamely buja kert mélyéről a kitépett és egymásra roskadt gízgaz senyvedő kupacát valaki hirtelen fölkapná és elénk tárná; a tetejébe ez a szag nyáron fölhevült, édesen émelyítő lett.

Zoltán, a vejem, megzörgeti az egyik léces kaput és vár; mikor kinyílik a lakás ajtaja, már vékonyan és

alattomosan szivárogni is kezd felé az a sajátos pára; aztán eljön az asszony papucsban, és hajának eleven erdejéből is szinte áramlik az a szörnyűség, mintha egy ölnyi daturát vaníliás madártejbe mártott volna s azt rejtegetné; az orvos ösztönösen fölemeli a kezét a kerítéslécről és megszagolja: semmi kétség, ebből is ugyanaz tódul.

„Mondja, néni, honnan jön ez a szag? – kérdi. – Bárhova lépek be, ez a kibírhatatlan pacsulifogad!”

Az asszony ránéz, csavargatni kezdi a fejét, majd a házak fölött kószál a tekintete.

„Nem tudom, miről beszél az elvtárs... Mi tiszta, becsületes emberek vagyunk.”

A vejem belép az udvarra, végigmegy a ház mentén, s a továbbiakban úgy tartja kezét az orra elé, hogy a hangja elmélyül, mintha mikrofonba beszélne, a pillantása idegesen ugrál innen-oda, s mindjárt meglesi a disznóolat.

„A sertéstartás tilos, ugye, tudja, néni?... Ez zöldövezet, és a törvénnyel nem lehet játszani!”

S mindjárt írni kezdi a jegyzőkönyvet; más utcákban engedékenyebb, szemet huny egy-két jelenség fölött, de itt ragaszkodik a betűhöz, mert cinkosságot gyanít a pacsuliszagú szomszédok között, sunyi szövetekezést, alattomos titoktartást, amelyet éppoly nehéz megfejtetni, mint meglesni a forrását a légnemű bomladéknak. S mindez úgy felkavarja, hogy elborul tőle az agya.

Olykor előbaktat egy-egy vénember is, hogy szótlan jelenlétével, akár egy ősatya, az egész családi múlt nevében tiltakozzék, s hogy a hivatalosság előtt a fehér hajú tisztességről tegyen tanúbizonyságot, de miközben a jegyzőkönyv felé hajol, íme, az ő bajuszából, kalapjából, sőt fogatlan szájából is ugyanaz a pacsulifogad az orvos arcába.

„A doktor úr valami szagot érez!” – kiáltja az asszony, és ártatlannak tetsző csodálkozásából méltatlankodás kunkorodik elő.

A kálvária azonban csak ezután kezdődik, mert amíg végiglátogatja a két hosszú házsort, ott éri a dél: már éhes és fáradt, kiújuló gyomorfekélye, mint egy nyitott tisztítóberendezés, minden kellemetlen anyagot érzékel és kicsap, s a mérges sófélék ott remegnek az eleven seb bolyhain; ekkor már a csengőhang, a kutyaugatás, sőt a csurgó víz is gyanús szagú, amely hol az egyik, hol a másik udvaron zuhan az üres veder aljára, s amikor odalent a városban, a gyárkémények mögött megkondul a harang, mintha ezt himbálná:

PACSULI BIMM, PACSULI BAMB, LÁTOD, EZ AZELMÚLÁS!

S szegény Zoltán szinte rosszul lesz.

– Ne haragudjon, de ez túlzás! – szól közbe Pirka úr.

– Ez már irodalom, annyira ki van színezve!

– Már hogy volna kiszínezve? – sértődött meg Őze úr. – A hitelességért kezeskedem! Egyszerűen arról van szó, hogy egy raktárnok éveken át hektószámra lopta a legrosszabb fajta borbélykölnit, és olyan olcsón árusította az utcában, mint a kecsketejet!

4

Egy kis ideig csend volt, s most végre Eördögh úr valahogy a dermedt öregek sorfala közt átbújhatott a hangjával:

– Szent igaz, hogy az utcáknak is elkészíthető a maguk arcképe, s aligha kell félnünk, hogy egyiket a másiktól nehéz lenne megkülönböztetni, jóllehet a dolog sokkal rafináltabb, mint ahogy azt Balogh elképzeli; íme, azt az utcát is csupa derék ember lakja, amelyről én óhajtok beszélni, s nagyon hasonlít az ő kedvelt fertályához minden vonatkozásban: a szomszédok itt

is segítőkészek, ha valamelyik meghal, pénzt gyűjtenek koszorúra stb.

Mégis okom van rá, hogy az utcák osztályzatában csak elégségest adjak neki, sőt, hogy természetrajzból megbuktassam a mihasznát; mert úgy tudják meg, hogy nem másként nevezem őt, hanem Szahara utcának, mivel olyan csupasza, hogy egy fűszálat sem lehetne fölcsipenteni a járda vagy az útszél kavicsai közül.

Mikor első ízben másztam fel oda a fiamhoz, megálltam az utca tetejében, és izzadt kalapomat lengetve mindjárt zavartan gondolkozni kezdtem: Itt valami nem passzol. Szabályos házak, egyenes kerítések, tisztára sepert gyalogjáró... S mégis unatkozik az ember tekintete, elcsüggeszti a csupa sötét szín... Mi történik itt? Hova szaladtak a fák, mitől pusztult ki a fű?

Végiglépkedtem az utcán, nézelődtem.

Középen a burkolat fölött gyöngén remegett a fény, mert a fehér por nem engedte közel a talajhoz, mintha félne, hogy előhúzza a lappangó csírákat a kövek alól; csak egy pillanatig figyeltem a sugarak erőtlen kínlását, s mégis megfájdult a szemem a visszaverődő fénytől, s miután zsebkendőmmel fölittam könnyeimet, a kerítések alját kezdtem fürkészni: ott sem zöldellt még egy fűt nyúlsaláta sem; az eltikkadt palás föld kipörgött a járdára, s az alsó deszkák résein át látni lehetett az udvarokon szaladgáló tyúk, kacsák lábait; a lépteim is visszhangtalanul kocogtak, se állat, se növény nem fordult utánam.

Vagy húsz lépés után megszomjaztam.

Ezt is a sivatag tehette, s bármily különös, ebben az utcában éreztem át először a szaharai szomjúság húsba maró kínját, amikor az ember már elbődülne, sírógörcsben rángatózna, vagy remegve végignyúlna a homokon, miközben szívének izmai, akár a napon felejtett nedves gumilabda, repedten összehúzódnak. Vasárnap volt, nem

is csoda, hogy kihalt az utca – gondoltam –, noha a kopársághoz hétköznapi is a néptelenség illenék leginkább.

De épp miközben ezen gondolkoztam, egyik kapu alól mosolygós ember lépett elő, kezében tartva fekete kalapját, s éneklő hangja a gyülekezeti prédikátorokra emlékeztetett:

„Fogja ezt a kis tasakot, testvér, és ha elhalad ama nagy nyárfa előtt, szórja a tövére...”

S kalapjából előhúzva már át is adott egy zacskót, én pedig továbbmentem, nem szóltam semmit, mert, azt hittem, műtrágyáról van szó, s jobb, ha nem utasítom vissza a kérést; hiszen a kis figura szinte sírós-kérlelőn hunyorgott rám.

De hát ez nem műtrágya, hanem közönséges só... És a fa épp a fiam háza előtt áll...

Néztem azt a pár zöld ágat a távolban, ahogy Noé galambja nézhette a vízözön felett, és reménység üdített fel; de a következő pillanatban már hátrafordultam, hogy a szeme közé hajítsam a tasakot annak az ájtatos alaknak; a hüvelykujjam azonban átszakította a zacskó oldalát, és a só a zsebembe ömlött.

Végigloholtam az utcán; mikor a kanadai nyárfa alá értem, mint a menekülő, nekidőltem a kapunak.

„Állj, mert lövök! – Laci az orgonabokor mögül ugrott elé, aztán meglátott engem, és leengedte a magasra tartott vadászpuskát. – Szerencséje, hogy nem sót hozott, mert csőre volt töltve a fegyver!” – nyitott kaput hülye mosollyal.

„Miféle sóról beszélsz? – kérdeztem földúltan, zsebemben megszorítván a tasakot. – Mi történik ebben az utcában? Mind megbolondultatok?”

Bevezetett az előszobába, hozott egy pohár vizet, aztán leült mellém, és nevetve mesélte: ebben az utcában egytől egyig az azbeszt- meg bitumengyár nyugdíjasai laknak, akik megszokták, hogy mindent be kell borí-

tani szürke szigetelőanyaggal; hogy az ujjbegynyi zöld is merénylet a rendezett egyhangúság ellen; s most a szemükbe lobognak és ingerlik őket ezek az utolsó zöld ágak is!

A kanadai nyárfá felé intett.

„És te, az agrármérnök, miért vagy itt? – néztem rá fölháborodva. – Minden ház előtt már egy csemetének kellene virulnia!”

„Várjon csak, várjon – állt fel sóhajtva. – Mindjárt meglátja, hogy nem olyan egyszerű a dolog!”

S valóban, még egy órája se ültem nála, még le se csillapodtam, mikor a vasárnapi alkonyatban hirtelen megélnékült az utca: kapuk csapódtak, talicska nyikorogott, kapák, gereblyék fémes csengése hallatszott, s fölöttük keresztül-kasul a kutyák ugatása, gyerekek kurjongató hangja; a szomszédok az utcára tódultak. Kihajoltam a kapun, néztem, mi történik a szabadban.

És ekkor elállt a lélegzetem!

Az asszonyok nagy fazékban lobogó vizet hordtak a konyháról, és végigöntötték a járda mentén, öreg férfiak hajladoztak nyikorgó csontjaikon, és csattogtatták a kapákat a kockakövek rései között, majd közvetlenül a jobb oldali szomszédból egy mezítlábas fiú tolokocsiban ülő aggastyánt hozott ki az utcára, és körbe-körbe forogva vele, ordítózva ismételte:

„Itt egy fűszál, nagyitati... Itt egy fűszál!... Itt egy fűszál!... Odanézzen!... Most bújt elő!”

S a fehér hajú vén sután emelgette sétabottra szerelt kis kapóját, és izgatott volt:

„Hol van, hol láttad?!... Hol van, hol láttad?!... Mutasd, mutasd, hadd sújtok le!!!”

Eördögh úr még be sem fejezte elbeszélését, amikor Őze János, aki a pacsuliról beszélt, tétován felemelkedett az öregek padján.

– Várjon csak, barátom... Hiszen maga a Vasbeton utca környékét idézte elénk, ahol a vejem járt ellenőrizni.

– Úgy van, a Vinilin utcát! – kiáltott fel diadalmasan a mesélő. – És mit gondolnak, ki adta a kezembe a sót? Balogh barátunk tőszomszédjai!... Ezé a Baloghé, ni, aki itt ül mellettünk, és aki oly kápráztató fényben állította elénk saját megszentelődött utcáját!

Szaladjon velünk, fiam

– Az ügyészségen akadt dolgom – kezdte másnap Kolumbán úr –, mert a kutyám megharapott egy fiatalasszonyt, aki azokban a hetekben szült, de már nem emlékszem, miért is jött át hozzánk: talán egy bögre tejet kért a feleségetől kölcsön; csak úgy pongyolában, papucsban volt, és amint a tornác előtt állt, háttal az udvarnak, és mondogatni kezdte, hogy mit is akar, az a dög megkönyékezte, és a lábikrájába kapott.

Hányszor ugattam, hogy kössék meg!

Mikor az utcabeliek följelentettek, s megkaptam a törvényszéki idézőt, dühös káröröm virult ki bennem, akár valami betegség, amely csak önmaga lázától szűnik meg, s elindultam ügyvédet fogadni, épp csak a formáság kedvéért, hiszen semmi reményem nem lehetett a büntetés felfüggesztésére.

Kocsmáros, az ügyvéd, félig-meddig ismerősöm volt, s mint népszerű embernek, most is tucatnyi per feküdt a vállán; mielőtt velem tárgyal és tanácsokat ad, néhány dolgot még el kell intéznie – mondta, így hát mellette rohantam a folyosón; valaki mindig szaladt a jobb vagy a bal oldalán, ezúttal azonban én magam voltam ez a csikó, s próbáltam tartani vele a lépést; az ödöngő ügyfelek nagyobb csendben vannak itt, mint a kórház környékén.

„Doktor úr, volna egy panaszom...”

Az ember, aki élénk perdült, eddig a fal menti homályban állhatott, mint egy árnyékot vető eresz alatt, s annál jobban meglepődtem, amikor az arcára néztem: mintha kifolyt volna belőle a vér, csak a szembogarai helyén maradt fenn valami fekete szemcsés anyag; a

fülei nagyok voltak és fehér pereműek, s akár a páros kerék a taliga ládáját, úgy tartották a besüppedt kalapot; keze két kurtára vágott cirokseprű, a hangja szintelen.

„Doktor úr, segítsen rajtam...”

Ezt már a lemaradó utas csalódottságával mondta, megtorpanva mögöttünk négy-öt lépésre; szinte nevetéses volt, ahogy ott áll a pálca-lábain, utánunk nyúlva cirokvessző-ujjaival.

„Szaladjon maga is velünk, szívem!”

A biztató szavakat az ügyvéd lökte oda, amikor már azt hittem, hogy észre sem veszi őt, s begörbített ujjai hátranyúltak a köpeny alól, akár a vontató kampó, én pedig odapillantva láttam, hogy a sápkóros kis alak boldogan meginog, de még nem mer követni bennünket, nem biztos benne, hogy jól hallotta, amit hallott; aztán mégis utánunk lendült. Az ügyvéd kissé. Beljebb húzódott, hogy helyet csináljon a bal oldalán, s a vértelen ember mindjárt úgy tekintett föl rá, mint akinek már az is győzelem, hogy a népszerű ügyvéd mellett nyargalhat.

„Szaladjon velünk, és zengje, szívem!”

Különös volt ez a rohanás a nagy termeken át, a bőrcsizma és a posztó fülledtségében. Vajon milyen szaga és természete is lehet a bűnnek? – tűnődtem el egy pillanatra. A törvényszéken a polgár örök gyanújával azt képelem, hogy kenderfélék meg véres balták mögé rejtőzik, hiszen csak úgy keveregnek a báránybőr süvegek, bekecsek, öreg parasztasszonyok gyászt idéző fekete kendői, s meg vagyok győződve, hogy Raszkolnyikov is holmi eldugott tanyáról kerekedett fel, és lopakodott be a nagyvárosba.

„Velem az a baj, doktor úr – kezdte a göthös ember, miután nyelvét végigdöcögte szalonnahéj vékonyságú ajkán –, hogy nincs semmiféle papírom a sorsomról, és emiatt jogaim sincsenek... Ugye tetszik érteni? – kérdezte félénk kutypillantással. – A törvény

megköveteli, hogy mindenről legyen az embernek igazolványa, és nekem semmiről sincs... Így hát engem bárki letagadhat, bármit megvonhat tőlem, nem lesz bánódása; még a nyugdíjamat is visszafoghatja...

Ezért nincs semmi jövedelemem, amióta beteg vagyok... Mert én, kérem, hat hónapig nyomtam az ágyat fekete sárgasággal, és még ma sem vagyok rendben – csak egy fél marék tehéntúrót ehetem napjában... Mellettem a kórházi szobában épp az a férfi feküdt, aki egyedül maradt életben a lezuhant gép utasai közül... Ugye hallott arról a hóviharról... arról a légörvényről, amely utána kapott a repülőnek és lerántotta a magasból? Az újságok is megírták... Egy teknő rossz vért engedtek ki abból az emberből, és egy másik teknőből éjjel-nappal csurgatták bele a friss, egészséges vért... A testét pedig úgy összedrótozták, mint a káposztásfazakat...

Nagyon megszerettem ezt a lezuhant embert, mert jószívvel volt hozzám, és miután meghallgatta az életemet, azt mondta, hogy még önála is elesettebb vagyok... Miben járjak kedvére, miként könnyítsék rajta? – ezen gondolkoztam még a végén is, ha kiszöktem vizelni vagy elszívni egy cigarettát; és amikor már harmadik hete beszélt nekem a húslevesről, amit jó étvággal megenne, a fejembe vettem, hogy főzetek én neki olyat, amilyent szegény édesanyám főzött, vagyis aranyló színűt, metélt laskával, mert nincs annál különb orvosság...

Pizsamára vett kabátban lógtam meg, kalapomat ráborítottam a kosztoscsészére, úgy sírültem ki a kapun; épp világítás előtti nap volt, apró pihéjű hó szállingózott, és úgy is maradt fölkunkorodva az aszfalton, mintha halott ember arcára szállt volna; én pedig mezítlábra fölhúzott szandálban s abban a kabáttal elfödött maskarában lóstattam, úgyhogy a kórházi emberektől is meg a milicistáktól is félnem kellett, nehogy

észrevegyék a csíkos pizsamanadrágot vagy a nyitott mellemet, és visszakisérjenek...

De hol kapjak én olyan levest, amilyent szeretnék? Kimentem a piacra, megvettem egy tyúkot, aztán kószálni kezdtem vele a környéken, hátha fogok egy aszszonyt, aki megfőzi nekem; már jól benne voltam a délutánban, a tyúk ejtette el a fejét, időnként verdesni kezdett a szárnyával, én meg sírni tudtam volna mérgemben ott az utcán; el is határoztam, hogy bekérek valamelyik házhoz, és magam állok neki szakácskodni, de végül mégiscsak ráakadtam egy szegény aszszonyra; amíg párologt a bezöldségelt hús, ő is elmondta az élete történetét, de egy percig se vette le rólam a szemét, s végül megkért, nehogy ott nála haljak meg, mert ő úgy megijedne, hogy azt se tudná, hová kell ilyenkor szaladni...”

„Kerüljön vissza a másik felemre!”

„Igenis, doktor úr, visszakerülök.”

Helyet cseréltünk ismét a lepusztult emberrel, most én szaladtam az ügyvéd bal oldalán, a beteg jobb kézről; annyira megütköztem ezen a helyzeten, hogy még fölháborodni sem volt módon; nem értettem, hogy mi történik velem és körülöttem, mi közöm ehhez a sápadt mézespogácsához, aki a húslevesről énekel a fülembe meg a kendermagos tyúkról és a lezuhant emberről... És ez a Kocsmáros is mit akar vele, miért futtatja maga mellett, hiszen az arcáról látom, hogy egyetlen szóra sem figyel?!

Az ötödik emeletről a második emeleti telekkönyvi hivatalba ereszkedtünk vissza; az ügyvéd mindenüvé bevitt bennünket, mintha nem akarná, hogy a sápkóros figura hangja egy pillanatra is megszakadjon, így hát természetes, hogy ide is el kellett kísérenünk őt, ahol hümmögve, a cipője sarkán hintázva sokáig fürkészett egy lila ceruzával rajzolt tervet, amely játékkockákból

fölepített várhoz hasonlított; a beteg napszámos csak fél szemmel sandított az ábrára, utána folytatta:

„Ott hagytam abba, doktor úr, hogy én nem tudom igazolni az életemet, és senki sem kezeskedik érettem, egyedül a lezuhant ember hitte el minden szavamat, és ő jót is állna múltamért, de még hónapok telnek el, amíg fölkel az ágyból; a többi ember pedig félre ismer engem, és ez igen szomorú, kérem; a lehető leg-szomorúbb... Mert most már annyi pénzem sincs, hogy a kórházi költségeket megtérítsem, mivel én nem vagyok szocialista beteg, hanem szervezetlen napszámos.”

Még mindig rohantunk, egyik ajtón ki, a másikon be, egyik emeletről le, a másakra fel; itt szaladgálok – gondoltam, s közben elképzeltem, hogy a megmárt anya véréből a méreg fölszívódik az emlőbe, s a mell-bimbóból feketés csöppek buggyannak a csecsemő szájába; vagy talán már figyelmeztették, hogy ilyenkor nem szabad szoptatni?... Lám, ezt én is elmulasztottam, s honnan tudhatnám, hogy másnak eszébe jutott?... Kétségbeejtő helyzet, mindenképpen kétségbeejtő, mert ha szóltak az asszonykának, ez azt jelenti hogy a csöppség napok óta éheznek!

„Le kell mennünk az alagsorba, a tegnap ott felejtettem az esernyőmet – intett az ügyvéd. – Hátha a kapus vagy a takarítóasszony tud valamit róla!”

S ezt megint úgy mondta, mint az orvos, csöndes és megszokott fölényvel, mert hiszen tudja, hogy a sokféle szorongás és képzelődés elnémítja a páciens és szótlán engedelmességre készíti; nem is szóltam én semmit, csak nyeltem egy nagyot, és a dühtől elgyöngülve remegő térdekkel buktam alá a homályos lépcsőkön a szuterén lakások felé, ahonnan meleg nyirkosság, penészes krumpliszag áramlott fölfelé, úgyhogy a kezemet mindjárt a szájam elé is kaptam; de a sápadt, nagy fülű ember nem esett ki a szövegéből:

„Napok óta lesem a doktor urat a folyosón, mert egyedül maga segíthet rajtam... Én ugyanis elhatároztam, hogy beperelem a gyerekeimet, mind a hatot törvény elé idéztetem... Nem akarom, hogy bajuk essék, csak éppen rájuk akarok ijeszteni. Éppúgy, mint kicsi korukban, ha rosszak voltak. Az az egyetlen óhajom, hogy elrestelljék magukat, és gondolkozzanak az életem... Mert én is eleget küszködtem érettük, nem szórtam őket világgá, ha kellett, átmentem az ország másik felébe is hányódni, kubikolni kenyéren és vízen, csak hogy mind a hatot taníttassam, kérem...”

Megnyalta az ajkát, azt a vékony, szikkadt, szalonabőr-keményességű ajkát, és elmosolyodott a homályban:

„Valahányszor pedig hazavetődtem, leültem, a kishűkre, újságpapírt terítettem a földre, és a kölykök nézték, ahogy hántani kezdem a kezemről a bőrt, mint a rátapadt kovászt, és ezen mindig kacagtak; de én is velük kacagtam, mert amíg volt erőm, nem szégyelltem a szegénységet; csak a kedves asszonyom nem tudott megbékélni velem, és inkább idő előtt a földbe bújt, hogy ne lásson és ne halljon többé semmit... Hat árvát neveltem, tápláltam, ettettem, de az még nem fordult elő, hogy legalább zsíros kenyeret ne vigyenek az iskolába. Ezt most az eszükbe kéne idézze a törvény...”

Válasz helyett az ügyvéd fölemelt egy seprűnyelet a fal mellől, és megdöngette vele az első ajtót:

„Hé, Todor!... Itt van, Todor?... Nem látta az esernyőmet, Todor?... Tegnap a tárgyalóteremben felejtettem!”

Aztán a második lakás ajtaján zörgetett:

„Hé, Anuca!... Nem látta az esernyőmet, Anuca?!... Tegnap a tárgyalóteremben felejtettem...”

A harmadiknak a kilincsére csapott:

„Hol az atyaistenben rejtőzködnek?! Mind megszöktek? Senki sem teljesít szolgálatot?!”

Eldobta a seprűnyelet, és visszafelé indultunk a szűk folyosón, melynek oldalát és mennyezetét beszótták a csövek, és én úgy lépdeltem a gipszbe, üvegvattába pólyált vezetékek között, akár egy néma, fehér erdőben; odafent azonban, amikor megkönnyebbülve kifújhattam volna magam, Kocsmáros az órájára pillantott, és kijelentette:

„Ennem kell valamit!... Az embernek kilyukad a gyomra ebben a lótás-futásban.”

Nemsokára már az utcán lépdeltünk, noha én nem tudtam, miért is kell vele tartanom; valami kényszerűség volt ez rajtam, hogy már úgyis mindegy, ha eddig mellette szaladtam, azt a félórát, órát még kibírom; de az is lehet, hogy a sápadt ember puhán és folyamatosan kacskaringózó beszéde volt mindennek az oka, meg Kocsmáros, aki hagyta, hogy ez a mézbe és keserű epébe mártott madzag mindhármunkat egymáshoz kössön, mint a seprű vesszőit; de tompa fásultságom és látszólagos közönyöm mélyén is mind több gyűlöletet éreztem a hozzánk ragadt panaszos iránt, mert a maga nyomorúságával alkalmivá és jelentéktelenné csökkentette az én kínomat-bajomat.

A vendéglő előtt az ügyvéd megnézte a kifüggesztett étrendet. „Á, van vargabéles!” – mondta földerülve; mielőtt azonban belépett volna az ajtón, egy kis zavarral visszafordult, odajött hozzám, és bizalmasan az arcomba lehelte:

„Az a kutya láncra volt kötve! Értem?...”

Idegenül néztem rá.

„Már hogy lett volna, amikor nem volt?...”

Kocsmáros mosolygott:

„De meg volt, csak elszakadt a lánc. Értem?”

Hülyén megvontam a vállam, mert nevetséges volt számomra, hogy az a semmi kis kutya elszakítson egy láncot; de Kocsmáros intett, hogy gondolkozzam, amíg megebédel, és azzal már benn is volt a vendéglőben; a napszámos mindjárt félrehúzódott tőlem, odaállt az út-

széli fa melle, és a maga egyéni szenvedésének és kálváriájának fölényes megrendültségével méregetett engem, mintha azt mondaná: ezzel a kutyahistóriával zaklatja maga a doktor urat? Hát nem látja, mennyire elfoglalt?

Hirtelen fellobbant bennem a megtorlás vágya.

„Nézze, jóember – mondtam. – Miért nem szakad le rólunk?... Jöjjön holnap vagy holnapután!”

A sápkóros egy árnyalattal még fehérebb lett, idegesen oldalt fordult, és a háta mögött összekulcsolta a kezét.

„Holnap nekem már késő... Lehet, hogy holnap én már nem is élek... De miért nem a saját ügyével törődik?...”

„A saját ügyemmel?! – Éreztem, hogy elsápadok, és az arcomon vörös pettyek virulnak ki, mint a légyölő galócán. – De hiszen épp maga tolakodott közénk a patakzó nyavalyájával!”

„Az én életem olyan, hogy bármikor megszólíthatok egy ügyvédet, érti-e? – mondta a napszámos, és megremegett az a gyűrött, hullámos szalonnabőr-ajka. – Nem fél a jóistentől?...”

„Nem félek én senkitől – mondtam. – És semmi közöm a nyomorához!”

Most már én fordultam el tőle, legyintettem, és odébb mentem vagy tíz lépésnyire; az ember is elindult fölfelé, s piszkos zsebkendőjével törölgetni kezdte a szemét; ebben a pillanatban elhatároztam, hogy otthagynom őket, és más ügyvédhez fordulok, de Kocsmáros kilépett a vendéglőből, és felém intett, majd odaszólt a másíknak:

„Szaladjon maga is velünk, szívem!”

És rohanni kezdtünk vissza a törvényszékre; a napszámos szaporán szedegette a lábait, és úgy tett, mint aki többé észre sem akar venni engem; csupán a hangjából éreztem, hogy immár benne rezeg az a fájdalom is, amit én okoztam neki: valami bujkáló sírás, bánottság, megértésért esedező sérelem.

„Csak arra kértem őket, hogy ötven-ötven lejjel se gítsenek rajtam minden hónapban, doktor úr... Mi nekik az az ötven lej?... Én azonban megélnék belőle... Írásba foglaltuk a megállapodást, és egy darabig állták is a szavukat, de aztán mindenik megfeledezett rólam... Még annyi könyörület sincs bennük, mint egy ezeridegenben...”

Most már kifulladt, nem tudott tovább beszélni; Kocsmáros is megérezte, hogy ez az ügy lezárult; épp a harmadik emeletre kapaszkodtunk fel ismét, amikor hirtelen megállt a lépcső közepén, elmosolyodott, és így szólt a beteg emberhez:

„Mindent megértettem... Ez tipikusan az az ügy, amellyel Fehér elvtárs szokott foglalkozni... Sajnos ő szabadságon van, és nem is biztos, hogy hozzánk tér vissza... Igazán sajnálom, de semmit se tehetek... Forduljon valaki máshoz, szívem!”

S azzal belém karolt, és húzni kezdett fölfelé; az ember pedig ott maradt a pálca-lábain, a fehér peremű fülével, és a fekete szemcsék valahogy hirtelen nyüzsögni kezdtek szemének fehér kis gömbjein; kurta cirokvesző ujjai utánunk meredtek.

„Azt mondja, hogy tipikusan az az ügy ... és hogy énrajtam nem tud segíteni, doktor úr?”

Kocsmáros azonban már nem figyelt rá, csupán irántam mutatott figyelmet, és oktatni kezdett:

„Az a kutya tehát láncra volt kötve! Értem?”

„Hagyjuk egyelőre a kutyát – legyintettem. – Inkább azt mondja meg, miért futtatta velünk egész nap embert? Hiszen még tanácsot se tudott adni neki...”

Az ügyvéd ismét megállt: két kezét a vállamra tette, és bizalmasan a szemembe mosolygott.

„Nézze, szívem, magának mint régi ismerősömnek elárulok egy titkot: nem az a fontos, hogy okvetlenül segítsünk valakin, hanem hogy úgy tegyünk, mintha az ő sorsán kívül semmi más nem érdekelne bennün-

ket. Jegyezze jól meg, amit mondtam, mert ez a népszerűség alapja. Értem?”

„Igen” – bólintottam rá, talán épp abban a pillanatban, amikor a lépcső felől egy emberi test zuhanása hallatszott, és jajveszékelve összeszaladt a nép.

(Simon úr, a dramaturg, mintha forgatókönyvben látta volna szeme előtt ezt a jelenetet.)

Magával sem élnék egy szigeten

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után c.* kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#magaval_sem_elnek

A szemek világa

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után c.* kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#a_szemek_vilaga

A szatmári Noé

– Ezt a históriát egy ismerősömtől, egy fiatal mérnökötől hallottam – szólalt meg Rózsa tanár úr néhány hét múlva. – Vele történt meg, s én minden változtatás nélkül adom tovább. Figyeljenek:

Immár harmadik napja kóválygott az utcákon, oly zsibbadt és megállapodott részegséggel, amelytől most már akár egy hordó bort is magába dönthetett volna anélkül, hogy ezt a kába, egyenletesen parázsló fájdalmat jobban felszítaná; mióta ide vetődött, elhatározta, hogy nem fog érdeklődni az ismeretlen város neve iránt, s ez mindedig sikerült is.

Egy város: megtetszett neki a vonatról, párában imbolygó házaival s azzal a karcsú nyakú mecsettel, amilyent még sehol sem látott. Vagy talán nem is érzett semmi vonzót benne. Csupán annyi történt, hogy a vonatkerekek ütemes csattogása végül is itt nyütte el és szakította szét türelmének gyöngé szálait.

Már amikor leugrott a vörhenyes salakra, akkor is szédült volt és másnapos: keze fejével úgy törölte ki szeméből a könnyet, mint a csípős fényt, amelyet egy kidobóember löccsintett az arcába holmi félig ürített pohárból; a hideg és kékre borotvált térségen elővette esernyőjét, s az ölnyi fekete ég alatt ő maga is olyan lett, mintha véraláfutásos volna az arca.

Apró szemű eső pörgött a selyemvászon kifeszített gombájára, s ezekben a pillanatokban úgy képzelte, hogy nem is víz, hanem homok hulldogál, amelyet egy guggoló kisfiú szór unottan valamelyik magas épület tetejéről; a föld szinte be sem tudta szívni az apró, feszes és tömör vízcseppeket.

Ez ama város, ahol álomban annyiszor jártam – gondolta. – Épp ezért nem is érdekes, hogy hol vagyok!

Szétnézett a téren: egy kockás szegélyű Warszawa ajtaja végre volt tárva, a sofőr a templomlépcsőn ácsorgott.

Összecsukta esernyőjét, beült, táskáját ölébe vette, s ekkor megint csipni kezdte szemét a fény.

„Hová parancsolja?” – kérdezte a kocsivezető, ő azonban hallgatott; a bekapcsolt kilométeróra szaporán ketyegett, az ablakmosó ingája egyenletesen lengett, s hol bevilágítottak a kocsni homályos belsejébe a házak saját falaikkal, a sárgákkal, szürkékkel, csontszínűekkel, hol pedig ismét sötét lett, mintha az égen úsznának, átsuhanva egy-egy piszkosfekete esőfelhőn; az esernyőről a csöppek most kis tócsába folytak össze, az utas odapillantott a lába elé, s ekkor visszaemlékezett rá, hogy a tegnap reggel is éppilyen idő volt, amikor egy kis ideig megállt a kapuban.

Szétnyitotta az újságot, hátha szemébe ötlík az a pár sor, hogy valósággá merevítse a rettenetet, amely még nem tudott semmilyen alakzattá – vassá, cseppkővé szerveződni benne, vagy akár csak tollpihévé is, amelyet az ujjai közé csippenthet; kereste a kifejezéseket, amelyek a maguk ridegségével közlik, hogy „egy hároméves kislány... a ház háta mögött... a fölnyitott víztárolóba...” – kereste azokat az apró, fűrészfogú szavakat, amelyek a csontján vonulnak végig, s amelyektől maga sem tudta, miért, mégis csillapodást várt...

Ide-oda ugrált a tekintete, a hírt azonban sehol sem találta, sehonnan se ütközött a szemébe, hogy „miközben a játékmackó után nyúlt, fejfel előrebukott...”, vagy olyasmi, hogy „a szomszédok akadtak rá egy órával a szerencsétlenség után”... Helyette egy asszony állt meg előtte, őszes volt és zavarodott tekintetű, nézte, amint kapkodva ropogatja a lapokat, aztán hirtelen

hozzája szorult a rossz kabátjával és a rossz leheletével, forró arca majdnem belévasalta az ő arcába az újságot; majd hátralépett, s amikor ő egy mozdulattal letépte arca elől a lapokat, mint egy fojtogató függönyt, az asszony reámeresztette nagy szeméit; durva szálú haja fölfelé meredve szétszóródott, mint a földből kitépelt retek gyökere.

„Gyönyörködsz benne, hogy öldöklük egymást az emberek?!... Hogy nincs béke Vietnamban meg Laoszban?... Majd lesz, ha az Antikrisztus feneken bök a háromágú szigonyával!”

A sofőr hátán az állandó előrefeszülő üléstől fölbomlott a varrás: öt-hat öltés fehéren virított a sötét szöveten, mint egy elgázolt kutyakölyök fogai: az ablaktisztító még mindig egyenletesen ide-oda járt, s a színek majdnem ebben az ütemben váltogatták egymást a kocsi mélyén: csillogó úttest fénye, esőcsatornák fénye, lehúzott redőnyök fénye, murokszínű cserépfedelek, nedves templomkupolák, tovaballagó emberek arcának fénye...

„Hová vigyem, kérem?” – szólalt meg a kocsivezető anélkül, hogy fölnézett volna a visszapillantó tükörbe; csupán annyira mozdult meg, hogy az elgázolt apró kutyakölyök összecsukta cérnafogú száját, s a kabát gallérja egy ujjnyival feljebb csúszott a nyakán.

Az idegen megérezte, hogy a sofőr a hallgatásával akar lázadni ellene, s föllobbant benne az önsajnálát.

„Miért nem indul már? – kérdezte. – Mire vár?... Taposson be, és addig forogjon velem, amíg kifogy a benzinje!”

A kocsi ekkor megugrott, ő lehunyta a szemét, és nemsokára érezte, hogy körbe kószálnak a városon, mennek cél és értelem nélkül valahová, valamiért, valami felé az ismeretlen városban; ennek a céltalanságnak a tudatától kis időre el is szenderedett, s a fájdalom is szünni kezdett benne, mintha lassan és alatto-

mosan erőt gyűjtene az újabb emlékeztető kínzáshoz; mielőtt azonban önmagától fölocsúdott volna, a sofőr megállt s az ő feje, amely eddig az ülés peremén imbolygott, most: ide-oda ugrált, mint egy hálóban vergődő labda.

„Gumidefektem van – mondta a sofőr, s már nyitotta is neki az ajtót. – Nem mehetek tovább, kérem....”

Az idegen fizetett száztíz lejt, és kilépett a napsütéses párába, amelytől ismét fölfutott benne a másnapos rosszullet; azt sem tudta, hol jár, hol tette ki a sofőr; úgy érezte, mintha kiszáradt folyómeder alján botorkálna, s ahányszor egy-egy csontfémér kövön megbicsaklott a lába, olyan zajt csapott, mintha öblökből, vízmosásokból, meredek martokról verődne vissza a hang; a felmelegedett levegőben iszap és korhadak szaga terjengett, amelyen olykor, mint egy ijesztő dongólégy, súlyosan át-átlebben a dögszag...

Tátogva ment, esernyőjét sétabotként használta a felszakadozott, gidres-gödrös úton; aztán megállt egy jegenye előtt, és szédülten, fénylő homlokkal nézte, hogy a fa közepének magasságában száraz fűcsomók akadnak fenn, s egy villás ágon foszladozó állattetem fekszik keresztben. Úristen, mi történt övele?... Miközben a kislány után nyúlt, ő is beesett a kanálisba, hogy végül mindkettőjüket e kietlen körengetegbe, dögszagba, beteg pangó tócsatengerbe vesse ki a víz?...

Szaladni kezdett; megiszonyodott a pusztítástól, az áradattól, amely talán perceken belül ismét az állattetem magasságába emelkedhetik! S már látta is a palás, agyagos tajték tetején forgó barmokat, a juhot és a kecskét, a lovat és az ökröt, a tyúkokat és kakasokat az úszó ketrecekben, amint az ülőkén billegnek, s a puffadt kendős malacokat, amelyeknek ujjnyi farka előmered gömbölyű farukból, mintha valami étletsinegről metszették volna le őket ugyanazzal az ollóval; és látta

a kislányt nyitott szemmel, hanyatt fekve hánykolódni, amint görcsösen öleli magához a játékmackót...

Valósággal menekült.

Egy ablakpárkány sárga darabján botladozott át, aztán egy kék merítőkanálba szorult bele a cipője sarka, s éles ütést érzett a lábikráján, bizonyára a kanál szárától, miközben fölfelé kapaszkodott a kissé meredek úton; de nem nézett se jobbra, sem balra, mert kétoldalt, a telkek végében úgy meredeztek a megmaradt faldarabok, mint kockás irkában a besatírozott lépcsőfokok; düh volt benne, félelem és iszonyat, de főként valami személytelen bosszúvágy valaki iránt, aki megszervezte, hogy ő épp ebben a városban ugorjon le a vonatról, hogy egyéni víz-tragédiájából épp ide vesse a véletlen!

Néha már saját esernyőjébe is belebotlott, és a marokra fogott fekete selyemmel törölte le izzadsággal összefolyó könnyeit; a műanyag ing alatt úgy főtt, pácolódott a teste, mintha egy óriási lámpacsőbe szorult volna bele; a kaptató tetejében szerencsére kiegyenesedett az út, s jó negyedórai loholás után már elérte az első épen maradt házakat; lépteinek zaja most bemenekült az üzletek végretárt ajtain, mintha már nem akarna részt venni az ijedt rohanásból, de miután körbelóstatott a pultok nyirkos alján s a falak mentén, a homályban lapuló befőttek, konzervdobozok, krumplihalmok között, azonnal ki is szaladt, s örült, hogy visszabújhat gazdájának talpa alá...

Az idegen megint a belvárosba került.

Megállt egy utcasarkon pihenni, mert nem tudta, most már hova is menjen, merre szaladjon a gondolataival; állt egy hirdetőoszlop mellett, s azt hitte, senki sem fogja észrevenni, s ez így nagyon jó is lesz, hiszen amióta leugrott a vonatról, csupán attól félt, hogy talál majd egy embert, aki mindenáron vigasztalni akarja

majd az illem és a megszokás gyűlöletes szavaival, amelyeket a szenvedő maga is bármikor folytatni tudna vesszőnyi hiba nélkül.

Jó, hogy nem látja, nem ismeri senki!

De csak ő képzelte, hogy így van...

Mert valaki már figyelte: nézte bölcsen, amint ott áll a fekete táskájával, a fekete esernyőjével s fekete bizonytalanságával; azt az embert ő sosem látta, épp emiatt meglepődött, amikor a fűszerüzlet ajtajából elindulva megszólította őt; az öreg agyagszínű nadrágban volt, hátán fekete daróckabát, fején a vörhenyes kalap mintha hajlított bádogból volna, amelyet kikezdettt a rozsdá; hóna alatt időhorzsolta disznóbőr táskát szorongatott – benne a szegényes portéka, gríz, ecet, ötven banira élesztő s egy doboz tejpor...

„A testvér nem ide való, ugye? – kérdezte. – Látom a tartásáról. Meg a nagy tanácsalanságáról.”

Az idegen feléje fordult; először csak a kalap tűnt a tekintete elé, aztán a tenyérszíni arc, amely repedezett volt, mint a tikkadt, kaolinos föld, aztán a szemöldök sűrű, de vékony szálú sáslevelzete, amely gyöngéden remegett a sietség melegétől; az apró szemek parányi kék tavai messze bent rejtőztek az őszi sás s a puhán alátüremelő bőr kis barna nádbugái mögött.

Az öreg úgy lépett fel, mintha bizalmának ára, legalábbis egyelőre, a mérsékelt gyanakvás volna; s talán azért rejtőztek úgy el a szemei, nehogy akárki beléjük dobálhassa a maga lelki szemetét, nehogy könnyedén horgot vessen benne minden jöttment, könnyű zsákmányra leleselkedő és számító alak; mert hiszen tapasztalatból tudta, hogy senki sem veszélyesebb és senki sem tud hamarabb elragadtatásba esni, mint a szenvedélytelen emberek...

Nézték egymást szótlánul, de feszülten.

Az öreg azért, mert meg kellett szólítania az ismeretlent, a maga belső parancsára, ahogy az édesapja, a nagyapja is mindenki elé a város gazdajaként járult,

ha félénknek, szomorúnak, istápolásra szorultnak érezte; az idegen a cipője orrához feszítette az esernyő hegyét, s most valami megfáradt bánattal pillantott az öregre, aki végül is elmosolyodott; szájában a félfogak és barna csonkok eldőlt fűzfagyökerek voltak egy patak mentén, és a rózsaszín íny mögül meleg pára szállt, olyan-szerű, mint a csecsemők lehelete, amelyet ravasz ízek még nem rontottak el.

„Jöjjön és lakjon nálunk – mondta. – Ez jó város. Itt minden van. Itt az emberek boldogok...”

S mindjárt ellágyult az arca, és a szemöldök vékony szálú és barnára száradt sáslevelei mögül ezúttal már közvetlen közelről csillogott elő szemének kék vize-talán attól indult meg s lett félénk egy kissé, – hogy ezzel elkötelezte s kiszolgáltatta magát az idegennek; nem az elkötelezettségtől félt, hanem a visszautasítástól, mert ő most már meghívta ezt az embert, a fél kiló gríz, a liter ecet és az ötven bánira élesztő meg a do-boz tejpor nevében, a félig lefaragott, öklömnyi sonka nevében, amely a padlás homályában függött, a kupa tarkabab, a fél zsák pityóka és a kútvíz nevében.;

S a szavai, amelyekkel mindazt mondta, amit mon-dott, oly üdék voltak és szabályosak, mint a sorjába ültetett és frissen feltöltögetett krumplibokrok; az ide-gent azonban cinikussá, kételkedővé tette saját fájdalma és a tapasztalat, s ahogy egy utolsó pillantást vetett az öreg bádogszerűen gyűrött kalapjára, magában/azt gon-dolta: bizonyára tarhálni akar, megvizsketett egy fél-decire a torka; de most igazán mindegy volt, s külön-ben is az öreg valahogy nyugtatóan hatott rá, intett neki a kényszerű udvariasság és beletörődés mozdulátá-val, hogy rendben van, üljenek be valahova...

De amikor beléptek a nagy és tiszta vendéglőbe, s a barackszínű töltött székek között, a vörös bársonysző-nyegen kissé imbolyogva és szertartásosan indult végig az öreg, hóna alatt a vedlett disznóbőr táskával, az idegen egy villanásnyi csalódást érzett, s az volt a sejt-

tése, hogy a tata mozgása ezzel a tempóval csak előkészíti a panaszözönt, amely hordalékként gyűlt fel benne az özönvíz után. S mert nem hallotta, hogy őelőtte lépdelve mit dünnyög, s mert el is volt gondolkozva, úgy tűnt neki, mintha bibliai jóslatot zsolozsmázna:

„Minden testnek vége elérkezett énelöttem, mivelhogy a föld erőszakoskodással telt meg általatok; és ímé, elvesztem őket a földdel egybe; csinálj magadnak bárkát gófer fából, rekesztéket csinálj a bárkában, és szurkozod meg belül és kívül szurokkal; ekképpen csináld azt: a bárka hossza háromszáz sing legyen, a szélessége ötven sing és a magassága harminc sing; én pedig ímé, özönvizet hozok a földre, hogy elveszessen minden testet, amelyben élő lélek van az ég alatt: valami a földön van, elvész... De tevéled szövetséget kötök...”

Az öreg azonban, mihelyt leültek, másféle beszédbe kezdett.

„Jöjjön hozzánk lakni, biz’ isten nem bánja meg... Nálunk békességes emberek lagnak. Itt, ha valaki verkedett, többé nem lépheti át becsületes ember háza küszöbét. Késelni pedig csak egyetlenegy próbálkozott, az se volt idevaló, s mindjárt el is törték a karját... S nézzen meg engem: amilyen károsodás ért a nagy víz idején, nem mondhatnám, hogy elvesztettem a reménységemet, hogy szükségét szenvedek valamiben, hogy nincs mit felvennem... Meg is verne az Isten, ha panaszkodnék; csak az fáj, hogy a nagyobbik fiam meg se látogatott a nagyvíz idején, s hogy a feleségem még az áradás napjaiban meghalt szegény... De a kisebbik fiam két nap és két éjszaka utazott, és úgy is eljött... Vele aztán egy akkorka fészket, ahol a fejemet lehajthattam, sikerült elorozni a vízözöntől... S most már erőre kaptam – nem búsulok...”

Nem engedte, hogy az idegen fizessen: előgöngyölt egy százlejest, még kért egy korsó sört, tenyerét az ab-

roszra fektette, s egy pillanatig szótlantul ült; talán megemlékezés volt ez a halottakról. Az idegen hosszan bámulta az öreg nagy kézfejeit.

Később a tátika azt mondta:

„Ahogy megláttam magát az utcasarkon, mindjárt tudtam, hogy nem idevaló, és azt is tudtam, hogy bá-nata van... hogy valami nagy csapás érte... Épp azért bátorkodtam megszólítani... Menj oda, te ember – mondom magamban –, és szólítsd meg szegényt, és ha mód van rá, mérd össze vele a te fájdalmadat, hátha vigaszt hozol rá... Így kerülnek össze az emberek nagy szenvedések idején...”

Megmutatta rózsaszín ínyét, nevetett.

„Tudja, mi volt életem legnagyobb boldogsága?... Az, hogy az én szépemnek... az én egyetlenemnek olyan gyönyörű írása volt... Valamikor tanítónőnek indult, s mielőtt itthagyt volna szegénykém, ezzel a szépséges írásával megemlékezett rólam... Levelet írt az állami mosodába, ahol csak gyáraknak, intézményeknek dolgoznak, hogy ne hagyjanak magamra, s tőlem mint özvegy, magányos embertől fogadják el a fehérneműt... S mit képzelsz, mi történt?... Az igazgató körbevitte a levelet a műhelyekben, s mindenkinek megmutatta azokat a drága gyöngybetűket... S mondhatom, azóta is gondjuk van rám...”

Kortyintott a sörből, megtörülte a homlokát.

„Ezért az írásért voltam boldog és leszek hálás, amíg csak élek... És el is határoztam, hogy emléket állítok neki, szép emléket... S ha elhatároztam, meg is cselekszem... mert úgy nézzen rám, amilyen szegénynek látsszom, az idén négy malacot nevelek s jövőre szintén... Etetem, vakarom, fölhzlalom őket, amíg együtt nem lesz a pénz a szép kriptára, ahol ő nyugodni fog...”

Mindketten hallgattak, végül az öreg sóhajtott.

„Mert az a mi dolgunk a földön, hogy amikor többé már nincs miért önmagunknak élnünk, legalább tisztos-

séggel szolgáljuk a halottak emlékét... No de igazán: jöjjön és lakjék nálunk... Biz' isten nem bánja meg... Itt békességes, jófajta nép él...”

Az idegen emlékezetén ekkor ismét átvillant az iszonyatos kép a kislánnyal, s hirtelen oly erős megindultságot és hálát érzett az öreg iránt, hogy elsírta magát, és odaborult az abroszon fekvő hatalmas kezekre, amelyek úgy terpedtek szét, mint valami kemény, túpikelyes lepényhalak a tenger alján; rajta a bütykök kis szemcsírák voltak, amelyek a mélyből annyi magasztosan úszó méltóságos teher süllyedését lestek immár meg...

Egyszer mindenkit szólítanak

Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=530#egyszer_mindenkit_szolitanak

Nekem már fáj az utazás

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#nekem_mar_faj_az_utazas

Bár térhetnék haza

Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötete,
http://balinttibor.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=17&p=684#bar_terhetnek_haza

Tartalom

Régi gyönyörű havak	5
A pecsétgyűrű	16
Háború volt, kérem	20
Vérrel álmodni meglepetés	30
Ebzárlat	39
Egy nyaralás története	48
Példázatok a halálról	58
Az elátkozott ház	66
Nyári színekör	78
Vegyenek, kérem, vizet	87
A Megváltót is jajjal szülik	96
Az ember, aki megsajnálta engem	103
Trombitáljatok, disznók	113
Dráma a tengerparton	123
Egy mai férfi arcképe	138
Monokristályok szerkezete	149
Szerencse, kerülj el!	160
Ne menjen le a nap a te haragoddal	173
Párhuzamos görbék	185
A madárfejű tagló	195
Vannak utcák, vannak házak	200
Szaladjon velünk, fiam	213
Magával sem élnék egy szigeten	223
A szemek világa	233
A szatmári Noé	240
Egyszer mindenkit szólítanak	250
Nekem már fáj az utazás	260
Bár térhetnék haza	270